

Gmina Tyczyn

Nr 9 (603)
29.09 – 26.10.2019 r.

Cena 1,50 zł

GŁOS TYCZYNA

PISMO SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO

Borek Stary

Hermanowa

Kielnarowa

Tyczyn

Oliwia Knutel (uczenica SP w Tyczynie), wyróżniona w konkursie „List do Taty”, w towarzystwie mamy Moniki oraz (od lewej): dyrektor SP w Tyczynie Zofii Międlar-Mruk, senatora Aleksandra Bobko, kurator Małgorzaty Rauch i polonisty Adama Jańca

W numerze:

- O przebudowanej drodze Borek Stary-Zawodzie
- Relacja z Dożynek w gminie Tyczyn
- Informacje z OSP w Hermanowej
- Rozpoczęcie roku szkolnego w szkołach naszej gminy
- Z działalności biblioteki publicznej w Tyczynie
- O szkodliwości plastiku i promieniowania elektromagnetycznego

Dożynki Gminy Tyczyn 2019

Msza św. dziękczynna w kościele parafialnym w Tyczynie

Przemarsz korowodów dożynkowych do parku

Wśród zaproszonych gości burmistrz Tyczyna Janusz Skotnicki i ks. proboszcz Marian Czenczek

Zgromadzona publiczność

Wieniec dożynkowy

Wspólny występ zespołów śpiewaczych

Przebudowa drogi Borek Stary Zawodzie

W środę 11.09 br. odbyło się oficjalne otwarcie i poświęcenie przebudowanej drogi Borek Stary Zawodzie. Przy kościele parafialnym w Borku Starym zebrał się m.in.: Starosta Rzeszowski **Józef Jodłowski**, burmistrz Tyczyny **Janusz Skotnicki**, przewodniczący Rady Miejskiej w Tyczynie **Ryszard Fornal**, zastępca przewodniczącego **Ewelina Malak**, radni z Borku Starego: **Grzegorz Lampart** i **Tadeusz Ruszel**, sołtys **Stanisław Wojturski** oraz przedstawiciele firmy PBI, która była wykonawcą przebudowy drogi. Głos zabrali: starosta rzeszowski J. Jodłowski, burmistrz Janusz Skotnicki i sołtys Stanisław Wojturski, którzy zgodnie podkreślili, że poprawa stanu dróg w lokalnych społecznościach sprzyja sprawniejszemu i szybszemu poruszaniu się mieszkańców i wyrazili wdzięczność wszystkim tym, którzy przyczynili się zrealizowania zadania.

Uroczystego poświęcenia drogi dokonał proboszcz parafii w Borku Starym **ks. Roman Słota**, któremu towarzyszył były proboszcz **ks. Adam Pietrucha**.

Zadanie pn. „Przebudowa drogi gminnej nr 108941R Borek Stary – Zawodzie km 0+000 – 2+381 na działkach nr ew. 2055/1, 2181, 2055/2 w miejscowości Borek Stary” zostało dofinansowane w ramach Funduszu Dróg Samorządowych. Całkowity koszt zadania wyniósł: 1 320 497,32 zł, w tym dotacja budżetu państwa: 660 248 zł. Inwestorem przebudowy drogi (o dł. 2 km 381 m) była Gmina Tyczyn.

Uroczystego przecięcia wstęgi dokonali m.in.: przewodniczący RM Ryszard Fornal, Starosta Rzeszowski Józef Jodłowski, ks. proboszcz parafii Borek Stary Roman Słota, ks. A. Pietrucha, burmistrz Janusz Skotnicki.

Przebudowa drogi obejmowała: wykonanie robót przygotowawczych (prace pomiarowe, rozbiórki elementów dróg), wykonanie podbudowy, położenie nawierzchni z betonu asfaltowego, remont poboczy gruntowych, wykonanie przepustów i zjazdów, oczyszczenie rowów z wyprofilowaniem skarp, przebudowę chodnika o długości 141 mb, wyposażenie w urządzenia zabezpieczające. Wykonawcą zadania było konsorcjum firm PBI Infrastruktura S.A. z Kraśnika i PBI WMB Sp. z o.o. z Sandomierza.

Tekst i fot.: **Agnieszka Janda**

Zapraszamy osoby, które ucierpiały wskutek nadużyć czy bezprawnych działań osób trzecich do

Lokalnego Punktu Pomocy

Osobom Pokrzywdzonym Przystępstwem w Tyczynie

ul. Św. Krzyża 14, I piętro, lok. 102, tel. 500-161-067

Punkt czynny jest w każdy wtorek w godz. 10.00 - 14.00

Oferujemy nieodpłatną pomoc prawną, psychologiczną i socjalną osobom pokrzywdzonym i ich najbliższym. Z pomocy mogą skorzystać m.in. ofiary:

- przemocy, w tym przemocy domowej;
- niealimentacji;
- nieuczciwych wierzycieli i firm windykacyjnych;
- nieuczciwych pracodawców i kontrahentów;
- wypadków komunikacyjnych;
- stalkingu, gróźb, pomówień;
- oszustw, przywłaszczeń, kradzieży.

FUNDUSZ
SPRAWIEDLIWOŚCI

**Lokalny Punkt Pomocy
Osobom Pokrzywdzonym
Przystępstwem w Tyczynie**

prowadzony jest przez Stowarzyszenie Podkarpacki Ośrodek Rozwoju Społeczności Obywatelskiego w Rzeszowie, w ramach ministerialnego programu pomocy pokrzywdzonym. Szczegółowe informacje dot. programu dostępne są na stronie ministerstwa: www.funduszsprawiedliwosci.gov.pl.

Plany działań priorytetowych dzielnicowych Komisariatu Policji w Tyczynie

Dzielnicowi z Komisariatu Policji w Tyczynie realizują zadania wynikające z półrocznych planów działań priorytetowych dla podległych im rejonów służbowych. Działania te mają zwiększyć skuteczność współpracy policjantów z mieszkańcami i poprawić bezpieczeństwo na danym terenie. Zadania wynikają z oczekiwań społecznych, które wyartykułowano podczas spotkań, konsultacji i debat ze społeczeństwem oraz bieżącej analizy zagrożeń. Realizacji celów służyć będą m.in. nasilone kontrole, częstsze obchody rejonu, współpraca z mieszkańcami. Zgodnie z założeniami plan obejmuje okres od 1 lipca do końca grudnia 2019 r.

Działania priorytetowe służące poprawie bezpieczeństwa na terenie gminy Tyczyn

Rejon służbowy nr 1 – Tyczyn Miasto (asp. szt. Tomasz Pelc) – na ul. Cichej, w okolicach sklepu „Familia” oraz stadionu MKS Strug Tyczyn, gromadzą się osoby, które spożywają alkohol, zakłócają ciszę nocną i porządek publiczny. Powyższe zagrożenie wy-

stępuje głównie w godzinach wieczornych i w weekendy. Informacje uzyskano od mieszkańców Tyczyna podczas obchodu służbowego ww. rejonu, którzy domagają się eliminacji wymienionego zjawiska i poprawę ich bezpieczeństwa.

Rejon służbowy nr 2 – Hermanowa (asp. szt. Przemysław Mucha) – zagrożenie występujące na terenie podległego rejonu służbowego w Hermanowej związane jest z gromadzeniem się osób spożywających alkohol i zakłócających porządek publiczny w rejonie sklepu „Nasz Sklep” Hermanowa 200. Powyższe zagrożenia występują głównie w godzinach popołudniowych i wieczornych. Informacje o powyższych zagrożeniach uzyskano od mieszkańców, sołtysa oraz na podstawie zgłoszeń.

Rejon służbowy nr 3 – Kielnarowa (asp. Dariusz Ruśnica) – w rejonie sklepu spożywczego „Groszek” oraz Domu Ludowego w Kielnarowej występuje zagrożenie w postaci gromadzenia się osób spożywających alkohol w miejscu publicznym oraz zakłócania porządku publicznego. Powyższe zagrożenia występują głównie w godzinach wieczornych i nocnych, a informacje o nich uzyskano od mieszkańców wsi oraz w oparciu o własne obserwacje.

Dożynki w Tyczynie

Dożynki to święto plonów, praktykowany od wieków zwyczaj dziękowania Bogu za udane zbiory oraz okazja do odpoczynku i zabawy po zakończeniu ciężkiej pracy.

Nie inaczej było podczas tegorocznego świętowania, które odbyło się 18.08 br. Podczas dziękczynnej mszy św. zostały poświęcone wieńce dożynkowe oraz chleby przyniesione przez starostów i reprezentacje poszczególnych miejscowości gminy Tyczyn. W koncelebrowanej eucharystii, której przewodniczył proboszcz tyczyński parafii **ks. Marian Czenczek**, udział wzięły władze samorządowe gminy Tyczyn z burmistrzem **Januszem Skotnickim** i przewodniczącym Rady Miejskiej **Ryszardem Fornalem** oraz dyrektor M-GOK **Za-kią Cieśllicką-Majką**. Obecni byli przedstawiciele okolicznych instytucji oraz zaproszeni goście.

Dary podczas mszy św. złożyli m.in. członkowie słowackiego zespołu Folkmarčanka I z Veľkýego Folkmaru

Po nabożeństwie wszyscy uczestnicy barwnym korowodem z Orkiestrą Dętą Stowarzyszenia Przyjaciół Orkiestry Dętej WSK PZL Rzeszów na czele ruszyli do parku tyczyńskiego, gdzie odbyła się druga część dożynek, czyli radosne świętowanie zakończonych zbiorów. Imprezę rozpoczął zwyczaj przekazania przez starostów korowodów dożynkowych na ręce Burmistrza chlebów oraz darów. Podczas uroczystości został rozstrzygnięty konkurs „Tyczyn gminą pełną kwiatów i zieleni”. Nagrody laureatom wręczyli burmistrz Tyczyna **Janusz Skotnicki** oraz sekretarz Gminy **Jadwiga Kłos**.

Tegorocznymi starostami korowodów dożynkowych byli:

- **Janina Kuk i Józef Kuśnierz** (zespół Borkowianie),
- **Maria Sztuka i Jan Sołek** (zespół Hermanowiaczy),
- **Bogumiła Szostek i Józef Kocur** (KGW z Hermanowej),
- **Anna Wójcik i Jan Bodzisław** (Hermanowa-Czerwonki),
- **Małgorzata Tereskiewicz i Tomasz Grzebyk** (Kielnarowa),
- **Krystyna Bogdan i Jan Siwy** (zespół Tyczyniaczy),
- **Maria Hadała i Józef Lonczak** (Stowarzyszenie Osób Niepełnosprawnych w Tyczynie).

Po zakończeniu części oficjalnej na scenie zaprezentowały się zespoły śpiewacze: Borkowianie, Hermanowianki i Tyczyniaczy, którym akompaniowała niezawodna Kapela Wójta Tycznera pod kierownictwem **Zbigniewa Sztaby**, Kielnarowianie oraz zaproszeni goście ze Słowacji: Zespół „FS Folkmarčanka I” z Veľkýego Folkmaru oraz Zespół Folklorystyczny Kalina z Kolinoviec. Całości dopełniły koncerty zespołów: TerazMy oraz Rebelianci, którzy przyjechali z nowym

projektem „Tribute to perfect”. Późnym wieczorem do zabawy tanecznej zaprosił gości zespół Lola Band.

Organizatorami tegorocznych Dożynek Gminy Tyczyn byli: Burmistrz Tyczyna oraz Miejsko-Gminny Ośrodek Kultury w Tyczynie im. Katarzyny Sobczyk. Wsparciem służyli: rady sołeckie, jednostki OSP, Za-

rząd Mieszkańców Miasta Tyczyna oraz sponsorzy: Max Elektro F.H.U. Bogdan Majda Sklep Mewa, Sobina Ubezpieczenia, Ania Catering, Biżuteria ze Stali Chirurgicznej Rafał Majewski, Rękodzieło Ozdobne Grażyna Stefanik, Zabawki Ręcznie Robione Maria Rzeszutek, Tradycyjne Zabawki Ludowe Jan Dudziak, Kraina Po-

mysłów Ewelina Cyran, Rękodzieło Artystyczne Ryszard Mizak, Mydełka Glicerynowe Maria Baran, Zabawki dla dzieci Widzimisie Karolina Kuźniar, pracownia papiernicza Sowa. Patronat Medialny nad imprezą objęły: Gazeta Codzienna Nowiny, portal nowiny24, TVP3 Rzeszów.

Tekst: **Beata Mianowska**
- M-GOK w Tyczynie

Europejskie Dni Dziedzictwa w Tyczynie

Europejskie Dni Dziedzictwa (EDD) to wspólna inicjatywa Rady Europy (RE) i Unii Europejskiej. W tym projekcie społeczno-edukacyjnym uczestniczą wszystkie państwa członkowskie RE, w tym także Polska, która włączyła się do akcji w 1993 r. Co roku we wrześniu kraje, w których odbywa się to wydarzenie, udostępniają do zwiedzania szerokiej publiczności liczne zabytki i miejsca kultury, a także organizują wykłady, wystawy i inne imprezy towarzyszące skierowane do różnorodnej grupy odbiorców. W tym roku Gmina Tyczyn po raz piąty wzięła udział w obchodach EDD.

Pierwszym wydarzeniem w ramach EDD był wernisaż **Jana Pastuły** pt. „Artefakty”, który odbył się w CDKiIT. Wystawa ta jest zbiorem obrazów sztuki nowoczesnej. Ich autor **Jan Pastuła** jest, jak to sam określa, „wielkim pasjonatem sztuki”.

Jan Pastuła jako kurator sztuki zorganizował kilkadziesiąt wystaw indywidualnych i zbiorowych artystów polskich oraz austriackich, współpracując przy tym z wieloma galeriami. Od siedmiu lat prowadzi prywatną Galerię Sztuki Współczesnej Pastuła w Porębach Kupieńskich. Artysta posiada prywatne zbiory sztuki pod nazwą „Kolekcja – Sammlung”.

O swojej wystawie artysta mówi: *Wystawa „Artefakty” jest próbą konfrontacji tego, co od dawna we mnie drzemało, co podpatrzyłem w pracowniach innych artystów, jest to próba przełożenia i zrealizowania tego na płótnie. Obrazy te inspirowane są twórczością Austriackiego artysty prof. Juliusa Preloga.*

Drugim wydarzeniem tegorocznej edycji EDD w Tyczynie był koncert muzyki klasycznej „Znasz-li ten kraj” w wykonaniu światowej sławy śpiewaków operowych pochodzących z Tyczyna: **Ryszarda i Roberta Cieślów**, którym na fortepianie akompaniowała **Agnieszka Hoszowska-Jabłońska**.

Dr hab. Robert Cieśla (tenor) to absolwent Akademii Muzycznej w Warszawie, profesor Uniwersytetu Muzycznego im. Chopina. Ponad 15 lat był solistą na scenach Szwajcarii, Francji, Austrii i Belgii. W 2013 r. Prezydent RP Bronisław Komorowski nadał artyście tytuł profesora sztuk muzycznych. W 2015 r. otrzymał od Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego medal *Zasłużony dla Kultury Polskiej*.

Prof. zw. dr hab. Ryszard Cieśla (baryton) - absolwent Akademii Muzycznej w Warszawie, solista Teatru Wielkiego od 1983 r. do dziś, profesor Uniwersytetu Muzycznego Fryderyka Chopina. Jest laureatem II nagrody na Międzynarodowym Konkursie Wokalnym w Holandii oraz stypendystą Ministerstwa Kultury i Sztuki w Wiedniu. Szef artystyczny Filharmonii im. R. Traugutta.

Dr hab. Agnieszka Hoszowska-Jabłońska jest absolwentką Akademii Muzycznej w Krakowie w klasie fortepianu, wykładowcą na Wydziale Muzyki URz oraz pedagogiem w Zespole Szkół Muzycznych Nr 1 w Rzeszowie. To wybitna kameralistka, o czym świadczy nominacja płyty nagrałej przez pianistkę, wspólnie z **Anną Radziejewską i Karolem Koźłowskim**, do nagrody muzycznej Fryderyk 2017 w kategorii „Album roku: muzyka kameralna”.

To wyjątkowe wydarzenie było zakończeniem obchodów EDD w Tyczynie, a o jego wyjątkowości może świadczyć fakt, iż sala widowiskowa w M-GOK była wypełniona po brzegi.

Organizatorami wydarzeń w ramach EDD w Tyczynie był M-GOK im. K. Sobczyk w Tyczynie i jego filia CDKiIT w Tyczynie. Patronat nad wydarzeniem objęli Burmistrz Tyczyna oraz Starosta Rzeszowski.

Bardzo serdecznie dziękujemy artystom za przybliżenie nam swoich pasji - muzyki i malarstwa. Wszystkim gościom dziękujemy za obecność i wzięcie udziału w tegorocznej edycji Europejskich Dni Dziedzictwa w Tyczynie.

Tekst: **Natalia Krawiec** - CDKiIT w Tyczynie

Nowy wóz strażacki w Hermanowej

W jednostce OSP w Hermanowej pojawił się długo oczekiwany przez strażaków fabrycznie nowy samochód ratowniczo-gaśniczy. Uroczysty wjazd do Hermanowej nowego nabytku nastąpił 12.08 br.

Pojazd został odebrany z fabryki koło Częstochowy przez druha **Piotra Makulskiego**. Nowy wóz przybył w eskorcie pozostałych samochodów OSP Hermanowa, wśród błysku flar i przy dźwięku syreny, która tym razem nie zwiastowała czyjegoś nieszczęścia, ale radosną chwilę, na którą czekało spore grono osób.

Wśród przybyłych gości znaleźli się: **Kazimierz Gołojuch** - poseł na Sejm, **Ryszard Fornal** - przewodniczący Rady Miejskiej w Tyczynie oraz radni z Hermanowej: **Genowefa Szawara**, **Joanna Mrocza**, **Zdzisław Prokop** i **Eugeniusz Malak**. Ponadto swoją obecnością zaszczytili nas: ks. proboszcz **Wiesław Bednarz**, prof. dr hab. n. med. **Kazimierz Widenka** oraz członkowie OSP Kielnarowa, strażacy z OSP Hermanowa z licznym gronem członków Młodzieżowej Drużyny Pożarniczej. Nie mogło zabraknąć również licznie zgromadzonych mieszkańców Hermanowej, którzy także dołożyli swoją cegiełkę do tego, aby marzenia o nowym samochodzie strażackim mogły się zrealizować.

Zarząd Ochotniczej Straży Pożarnej w Hermanowej składa podziękowania wszystkim, dzięki którym zakup nowego samochodu był możliwy. Kierujemy je szczególnie do posła **Kazimierza Gołojucha** za pomoc i zaangażowanie w zdobycie środków na ten cel, burmistrzowi **Januszowi Skotnickiemu**, pracownikom Urzędu Miejskiego oraz radnym Rady Miejskiej w Tyczynie za pozytywne rozpatrzenie wniosku o dofinansowanie zakupu samochodu ze środków budżetu gminy, druhowi **Piotrowi Makulskiemu** za wytrwałość w prowadzeniu całego procesu pozyskania samochodu oraz mieszkańcom Hermanowej za wsparcie finansowe tego szczytnego celu.

Fot. Paweł Makulski

Nowe auto to Volvo FL 280, zabudowane przez firmę Bocar, z napędem 4x4. Na wyposażeniu znajduje się m.in. zbiornik wody o pojemności 3000 litrów, zbiornik środka pianotwórczego 300 litrów, autopompa dwuzakresowa o wydajności 1600 litrów na minutę, linia szybkiego natarcia, maszt oświetleniowy, działko wodno-pianowe, wyciągarka, średni zestaw narzędzi hydraulicznych, radiostacja przenośna, zestaw ratownictwa medycznego PSP R-1 do udzielania pomocy przedmedycznej, defibrylator AED, kamera monitorująca strefę z tyłu pojazdu, latarki kątowe, węże pożarnicze oraz inny sprzęt ratowniczy.

OSP w Hermanowej od stycznia 2015 r. funkcjonuje w strukturach Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego, a co za tym idzie podejmuje działania ratowniczo-gaśnicze nie tylko na terenie gminy Tyczyn, ale również powiatu czy też województwa, a w razie potrzeby na terenie kraju. Jest to już drugi fabrycznie nowy pojazd ratowniczy dla strażaków w naszej gminie. W 2018 r. podobny samochód pozyskali ochotnicy z Tyczyna. Z pewnością nowy tabor na terenie gminy znacznie poprawi mobilność i efektywność działań ratowniczych.

Tekst: **Sławomir Wojtowicz**
- sekretarz OSP Hermanowa

„Polska pod Krzyżem” w Hermanowej

W święto Podwyższenia Krzyża Świętego we Włocławku zorganizowano wielką modlitewną akcję pod nazwą „Polska pod Krzyżem”. Zebrani modlili się, słuchali konferencji i uczestniczyli w uroczystościach religijnych. Głównym celem była modlitwa w intencji Ojczyzny i Polaków, aby byli wierni Bogu. W duchu łączności z uczestnikami modlitwy na włocławskim lot-

nisku również w Hermanowej, pod jednym z krzyży, na modlitwie zgromadziła się grupa osób.

Inicjatorem tego modlitewnego spotkania była Grupa Patriotyczna działająca przy parafii Hermanowa. Uczestnicy odmówili różaniec, koronkę do Bożego Miłosierdzia oraz odprawili drogę krzyżową, a wszystko przeplecione było pieśniami.

Spotkanie zakończyło się wspólnym odśpiewaniem hymnu „Boże, coś Polskę...”, przez co uczestnicy akcji modlitewnej powierzyli Bożej opiece cały naród Polski.

Tekst:
Sławomir Wojtowicz – sekretarz OSP Hermanowa

W łączności ze zgromadzonymi we Włocławku na akcji „Polska pod Krzyżem”, przy jednym z przydrożnych krzyży w Hermanowej zgromadziła się grupa mieszkańców, by podjąć wspólną modlitwę za Ojczyznę

Od Redakcji

14 września, w święto Podwyższenia Krzyża Św., w modlitewnej akcji „Polska pod Krzyżem” wzięli udział wierni nie tylko z Hermanowej, ale i z innych miejscowości naszej gminy, m.in. z Tyczyna i Borku Starego.

Kulinarne Spotkania z Tradycją

Taki tytuł miało zadanie, jakie realizowały członkinie Koła Gospodyń Wiejskich w Borku Starym w okresie 15.04 – 31.08 br. w ramach projektu „Podkarpackie Inicjatywy Lokalne 2018-2019”, dofinansowanego ze środków Programu Fundusz Inicjatyw Obywatelskich. Regionalnymi Operatorami projektu są: Fundacja Fundusz Lokalny SMK, Stowarzyszenie LGD „Partnerstwo dla Ziemi Nizańskiej”, Stowarzyszenie LGD „TRYGON - Rozwój i Innowacja, Fundacja Przestrzeń Lokalna”.

W ramach inicjatywy odbył się cykl czterech warsztatów kulinarnych promujących tradycyjną kuchnię borkowską. Spotkania warsztatowe odbywały się w każdej miejscowości gminy Tyczyn (w domach ludowych w: Borku Starym, Kielnarowej i Hermanowej oraz w Centrum Promocji działającym przy M-GOK w Tyczynie). O ich historii podczas warsztatów wspaniale opowiadała **Zofia Domino** z Towarzystwa Miłośników Ziemi Tyczyńskiej. Kulinarne spotkania towarzyszyły występom zespołów śpiewaczych z gminy Tyczyn.

Stoisko z tradycyjną kuchnią borkowską podczas XXIV Przeglądu Wiejskich Zespołów Śpiewaczych

Wśród zaproszonych gości na wystawie podsumowującej projekt „Kulinarne Spotkania z Tradycją” obecni byli m.in. (od lewej): przewodniczący Rady Miejskiej Ryszard Fornal, burmistrz Tyczyna Janusz Skotnicki, p.o. dyrektor M-GOK w Tyczynie Zakia Cieślicka-Majka, Barbara Płodzień z DL w Kielnarowej, Zofia Domino (TMZT) oraz była dyrektor M-GOK Zofia Matys

Zajęcia kulinarne dla najmłodszych

Uwieńczeniem kulinarnych spotkań była prezentacja kuchni borkowskiej połączona z degustacją, która miała miejsce 7.07 br. podczas XXIV Przeglądu Wiejskich Zespołów Śpiewaczych w Tyczynie. Dwa dni później, w Centrum Promocji przy M-GOK w Tyczynie, zorganizowano wystawę podsumowującą projekt.

Oprawę muzyczną zapewniły zespoły śpiewacze Borkowianie i Tyczyniaczy, a także specjalnie zaproszona na tę okazję Kapela Wójta Tycznera. O historii żydowskiej kuczki opowiadała **Zofia Domino**.

Adresatami warsztatów byli mieszkańcy gminy Tyczyn: dzieci, młodzież, dorośli i seniorzy. Celem zadania było przypomnienie tradycyjnej kuchni borkowskiej, jej rozpowszechnienie wśród mieszkańców gminy Tyczyn oraz wskazanie wartości, jakie niesie ze sobą pielęgnowanie tego, co rodzime i dobre. Dotacja przeznaczona została na zakup produktów niezbędnych do realizacji warsztatów kulinarnych, degustacji i wystawy.

Tekst: **Renata Rochecka** - koordynator projektu

19. Powiatowe Dni Jedności

W tegorocznych Powiatowych Dniach Jedności, które odbyły się 7.09 br. w Nowej Wsi, wzięli udział członkowie Stowarzyszenia Pomocy Osobom Niepełnosprawnym w Tyczynie. Swoją obecnością zaszczytili nas wojewoda podkarpacki **Ewa Leniart** i starosta rzeszowski **Józef Jodłowski**.

Spotkanie rozpoczęło się mszą św., której przewodniczył dyrektor Caritas Diecezji Rzeszowskiej **ks. Stanisław Słowik**. Osoby niepełnosprawne z całego powiatu mogły skorzystać z wielu atrakcji. Na zakończenie spotkania wszyscy otrzymali upominki.

Tekst: **Janusz Rykowski** – wiceprezes Stowarzyszenia Pomocy Osobom Niepełnosprawnym w Tyczynie

W tegorocznych Dniach Jedności, które odbyły się w Nowej Wsi, wzięli udział m.in. członkowie SPON oraz burmistrz Tyczyna Janusz Skotnicki i przewodniczący Rady Miejskiej w Tyczynie Ryszard Fornal

Inauguracja nowego roku szkolnego

Żegnajcie letnie przygody, czas już powracać do szkoły...

Początek września to tradycyjnie początek nowego roku szkolnego. Po dwóch miesiącach wakacji przychodzi czas, aby wrócić do ławek. 2.09 br. w naszej szkole zainaugurowaliśmy rok szkolny 2019/2020. Uroczystość rozpoczęła się mszą św. w kościele parafialnym w Tyczynie, którą koncelebrowali **ks. Łukasz Ślęczka** oraz **ks. Mateusz Juszczyk**.

Po eucharystii zaproszeni goście, rodzice uczniów, nauczyciele oraz młodzież szkolna pod opieką wychowawców klas udali się do Szkoły Podstawowej w Tyczynie. Tam na boisku Orlik miała miejsce główna część uroczystości. Rozpoczęło ją wprowadzenie sztandaru,

odśpiewanie hymnu oraz okolicznościowe przemówienie dyrektor **Zofii Międlar-Mruk**.

W swoim wystąpieniu dyrektor szkoły przypomniała m.in. o 80. rocznicy wybuchu II wojny światowej oraz tysiącach żołnierzy poległych w 1939 r. w kampanii wrześniowej. Cała społeczność biorąca udział w uroczystej inauguracji minutą ciszy uczciła pamięć ofiar tamtych tragicznych wydarzeń. Po chwili refleksji i zadumy dyrektor szczególnie ciepło zwróciła się do pierwszoklasistów i ich rodziców. Serdeczne słowa powitania oraz zapewnienia o szczególnej trosce i opiece zostały skierowane do rodzin i uczniów, którzy powrócili do nas zza granicy. Następnie głos zabraly wicedyrektor szkoły **Barbara Stempniowska** i **Zofia Kwater**, które przedstawiły wychowawców poszczególnych klas i złożyły wszystkim życzenia dobrego roku szkolnego.

W tym uroczystym dniu swoją obecnością zaszczytili nas m.in. proboszcz parafii **ks. Marian Czenzek**, przewodniczący Rady Miejskiej **Ryszard Fornal** oraz przewodnicząca Rady Rodziców **Anna Fil**, którzy w swoich wystąpieniach uczniom, nauczycielom i wszystkim pracownikom szkoły życzyli siły, wytrwałości i samych sukcesów w rozpoczynającym się nowym roku szkolnym.

Po części oficjalnej uczniowie udali się do sal lekcyjnych, aby spotkać się ze swoimi wychowawcami.

Nowy rok szkolny czas zacząć! Przy mikrofonie przewodniczący Rady Miejskiej w Tyczynie Ryszard Fornal

Tekst: **Zofia Międlar-Mruk**
- dyrektor SP w Tyczynie

Wyróżnienie dla Oliwii Knutel

9.09 br. w sali Senatu Uniwersytetu Rzeszowskiego odbyła się uroczysta gala podsumowująca etap okręgowy **V edycji ogólnopolskiego konkursu „List do Taty”**, którego celem jest zwrócenie uwagi opinii publicznej na ważną rolę ojca w rodzinie oraz propagowanie przykładów dobrego ojcostwa. Inicjatorem i głównym organizatorem konkursu jest Komisja Rodziny, Polityki Senioralnej i Społecznej Senatu RP we współpracy z Fundacją im. Św. Cyryla i Metodego oraz Dwujęzycznym Liceum Uniwersyteckim im. Stanisława Barańczaka w Rzeszowie. „List do Taty” adresowany jest do uczniów klas czwartych i piątych szkół podstawowych. Niezmiennie od pięciu lat jego uczestnicy mają za zadanie napisać pracę na temat: kim jest i co dla mnie znaczy mój tata (ojczym lub ojciec zastępczy).

W tym roku do etapu okręgowego zgłosiło się 31 szkół z terenu woj. podkarpackiego. Łącznie do organizatorów wpłynęła rekordowa liczba 168 prac. Nadesłane listy oceniało jury w składzie: przewodnicząca **Małgorzata Rauch** - Podkarpacki Kurator Oświaty, która była także patronem honorowym etapu okręgowego, **prof. Aleksander Bobko** - senator RP, organizator etapu regionalnego konkursu, **Jarosław Angerman** - członek Klubu Ojca w Rzeszowie, mgr inż. elektryk,

absolwent Uniwersytetu w Sztokholmie, **Krzysztof Antochów** - Inspektor Ochrony Danych Uniwersytetu Rzeszowskiego, **dr Jarosław Herbert** - adiunkt w Zakładzie Nauk o Zdrowiu na Wydziale Wychowania Fizycznego UR, **dr Jarosław Kinal** - adiunkt w Zakładzie Historii Gospodarczej i Społecznej Instytutu Historii UR, prodziekan Wydziału Socjologiczno-Historycznego UR, **dr Sławomir Wilk** - adiunkt w Zakładzie Polityki Społecznej i Pracy Socjalnej Instytutu Socjologii UR, **dr Grzegorz Wrona** - nauczyciel w Dwujęzycznym Liceum Uniwersyteckim w Rzeszowie, adiunkt w Zakładzie Historii XVI-XVIII wieku Instytutu Historii UMCS w Lublinie oraz **Marcin Zgłobiś** - kierownik Działu Dokumentacji i Upowszechniania w Muzeum Polaków Ratujących Żydów Podczas II Wojny Światowej im. Rodziny Ulmów w Markowej.

Niezwykle miło nam poinformować, że w gronie laureatów etapu okręgowego konkursu znalazła się **Oliwia Knutel** - uczennica naszej szkoły, której praca została doceniona przez członków jury. Oliwia w czasie uroczystej gali odebrała dyplom oraz nagrody rzeczowe. Serdecznie gratulujemy i życzymy dalszych sukcesów.

Tekst: **Adam Janiec**

Rozpoczęcie roku szkolnego 2019/2020 w Hermanowej

2.09 br. w naszej szkole panowało poruszenie, stało się tak za sprawą rozpoczęcia nowego roku szkolnego. W ten wyjątkowy dzień nasi uczniowie wrócili z ponad dwumiesięcznych wakacji, by rozpocząć kolejny rok swojej edukacji.

Ten ważny dla całej społeczności szkolnej dzień rozpoczęliśmy od mszy św. w kościele parafialnym

Przy mikrofonie dyrektor SP w Hermanowej Elżbieta Rożek

w Hermanowej. Przewodniczył jej ks. **Wiesław Bednarz**, który wygłosił do zgromadzonych uczniów, nauczycieli, rodziców oraz zaproszonych gości kazanie odnoszące się do ważnej kwestii, jaką jest zdobywanie oraz przekazywanie wiedzy.

Po wspólnej modlitwie udaliśmy się do naszej szkoły na dalszą część uroczystości. Tu wszystkich zgromadzonych przywitała dyrektor **Elżbieta Rożek**, która wygłosiła przemówienie, a następnie wręczyła nagrody Dyrektora Szkoły dla nauczycieli oraz pracowników placówki.

Kolejnym punktem uroczystego spotkania były życzenia na nowy rok szkolny, wygłoszone przez radnego **Eugeniusza Malaka**, skierowane do dyrekcji, uczniów, nauczycieli oraz pracowników administracji i obsługi.

W tym dniu zabrzmiał pierwszy dzwonek, zwiastujący nowy rok szkolny. Po części oficjalnej spotkania uczniowie wraz z wychowawcami udali się do swoich sal.

Tekst: **Aleksandra Kopiec**

- nauczyciel przedszkola/ świetlicy SP w Hermanowej

KGW Hermanowa na jubileuszu ARiMR

Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa w bieżącym roku obchodzi 25-lecie swojego istnienia. Regionalne obchody jubileuszu odbyły się 16.09 br. w Centrum Dydaktyczno-Konferencyjnym Politechniki Rzeszowskiej, z udziałem m.in. przedstawicieli władz samorządu terytorialnego, z wojewodą podkarpackim **Ewą Leniart**, duchowieństwa i służb mundurowych. ARiMR udziela wsparcia m.in. kołom gospodyń wiejskich.

Powiat rzeszowski na obchodach jubileuszowych reprezentowało Koło Gospodyń Wiejskich z Hermanowej w składzie: **Zofia Kaczor**, sołtys Hermanowej **Genowefa Szwara**, **Zofia Wiater** oraz **Maria Borowiec**. Na swoim stoisku KGW prezentowało szereg wiejskich wyrobów, którymi częstowano przybyłych na

uroczystość gości. Wśród potraw znalazły się m.in. różne wypieki, ciepłe dania oraz pierogi, za którymi ustatkowała się długa kolejka. Wszyscy smakosze zachwycali się regionalnymi potrawami, co tylko potwierdziło, iż wsparcie tego typu organizacji jest bardzo potrzebne.

ARiMR wspiera polską wieś, unowocześnia rolnictwo i obszary wiejskie. Dzięki funduszom unijnym, państwowym oraz różnym programom pomocowym dla rolników polska wieś staje się coraz bardziej nowoczesna.

Tekst: **Sławomir Wojtowicz**

Członkinie KGW Hermanowa w towarzystwie Macieja Mikośza – kierownika biura powiatowego ARiMR w Rzeszowie (po prawej) oraz Krzysztofa Sobolewskiego – kandydata na posła, przewodniczącego Komitetu Wykonawczego i sekretarza Rady Politycznej PiS (po lewej)

OGŁOSZENIA/REKLAMY

Osoby zainteresowane zamieszczeniem ogłoszenia lub reklamy w „**Głosie Tyczyny**” mogą to zrobić w **Urzędzie Miejskim w Tyczynie, pok. 24, tel. (17) 22-19-318, wew. 24** oraz w siedzibie redakcji.

CENNIK OGŁOSZEŃ:

- Za ogłoszenia drobne – **1 zł od słowa**,
- Za ogłoszenia ramkowe o pow. 6,5 x 9 cm – **25 zł**,
- Za ogłoszenia ramkowe o pow. 13 x 9 cm – **50 zł**.
- W treści ogłoszenia adres oraz nr telefonu traktowane są jako jedno słowo.
- Ogłoszenia dotyczące nieruchomości położonych na terenie Gminy Tyczyn typu: „sprzedam/kupię działkę, wynajmę dom”, „zamienię mieszkanie” oraz „życzenia” od osób prywatnych są **płatne**.
- Ogłoszenia dotyczące w treści: „szukam/dam pracę”, „nekrologi” są **bezpłatne**.

Rozpoczęcie roku szkolnego

2.09 br. w murach pałacu Wodzickich – siedzibie ZS w Tyczynie - odbyła się inauguracja roku szkolnego 2019/2020. Oficjalną część w szkole poprzedziła msza św. w kościele parafialnym w Tyczynie. Podczas uroczystości zaszczytli nas swoją obecnością funkcjonariusze Podkarpackiej Służby Więziennej: **płk Robert Kogut** – dyrektor Zakładu Karnego w Rzeszowie, **kpt. Maciej Słysz** – rzecznik prasowy Zakładu Karnego w Rzeszowie, funkcjonariusze Wydziału Prewencji KWP w Rzeszowie: **kom. Piotr Kubas** oraz **podkom. Dariusz Sajdyk**, grono pedagogiczne, rodzice, uczniowie

i pozostali pracownicy szkoły. Do naszej społeczności szkolnej dołączyły cztery oddziały pierwszoklasistów, którzy w LO w Tyczynie kształcić się będą w *klasach policyjnych* i w *klasie językowo-prawnej*.

Z początkiem roku szkolnego rozpoczynamy realizację nowatorskiego projektu pn. **„Klasa penitencjarna”**. Partnerem szkoły w realizacji programu jest Zakład Karny w Rzeszowie. Obecny na inauguracji **płk Robert Kogut** zaprezentował uczniom założenia programu. Projekt „Klasa penitencjarna” to nowe działania profilaktyczne, prewencyjne dla uczniów, to wzmacnianie postaw sprzyjających bezpiecznym zachowaniom w życiu społecznym, to lepsza znajomość i świadomość prawa. Zajęcia realizowane będą zarówno w formie wykładów i warsztatów na terenie ZS w Tyczynie, jak również w postaci wizyt studyjnych w rzeszowskiej jednostce penitencjarnej.

Podczas uroczystości rozpoczęcia roku szkolnego dyrektor **Dorota Tarańska-Kłęsk** wręczyła czterem uczniom **stypendia z Programu Stypendialnego Powiatu Rzeszowskiego na rok szkolny 2019/2020**, przyznane przez Zarząd Powiatu Rzeszowskiego w nagrodę za wybitne osiągnięcia edukacyjne.

W nowym roku szkolnym życzymy wszystkim dużo zdrowia, siły, wytrwałości, energii, ogromnego zapału do pracy i mnóstwa sukcesów.

Tekst: **Dorota Tarańska – Kłęsk**
– dyrektor ZS w Tyczynie

Ślubowanie przedstawicieli klas pierwszych

Uczniowie LO po raz kolejny laureatami konkursu „Policjanci w służbie historii”

Zakończyła się 3. edycja konkursu „Policjanci w służbie historii” organizowanego przez Komendę Główną Policji i Instytut Pamięci Narodowej w Warszawie. Do udziału w konkursie zgłosiło się 102 zespoły z całej Polski. Jury wyłoniło 12 najlepszych drużyn, których członkowie otrzymali status laureatów. Wśród nich znalazły się dwa zespoły z LO w Tyczynie. Nasi uczniowie po raz kolejny okazali się najlepsi w Polsce. Nagrodzeni w tegorocznej edycji to: **Beata Brożbar, Aleksandra Jacyk, Adrian Knap, Wiktor Lew, Zuzanna Matyas** i **Dawid Stec**.

Konkurs „Policjanci w służbie historii” polega na wykonaniu trzech zadań: opracowaniu biografii przedwojennego policjanta (uczestnicy mają za zadania znaleźć ciekawą postać, dotrzeć do świadków historii i niepublikowanych źródeł historycznych na jego temat), nakręceniu filmu o życiu wybranego bohatera oraz przeprowadzeniu żywej lekcji historii w środowisku, która by przybliżyła tę postać wybranej grupie odbiorców.

Nagrodą dla zwycięzców był tygodniowy wyjazd edukacyjny, na trasie którego znalazły się: **Białoruś, Rosja, Litwa i Łotwa**. Uczniowie uczestniczyli

w uroczystościach upamiętniających rocznicę wybuchu II wojny św., odwiedzili polskie cmentarze wojenne w **Katyniu** i **Miednoje**, a także miejsce katastrofy prezydenckiego samolotu w **Smoleńsku**. W programie wyjazdu było także zwiedzanie Moskwy, Mińska i Wilna oraz innych miejsc związanych z polską historią Kresów Wschodnich.

Tekst: **Małgorzata Sochacka**

Z działalności biblioteki publicznej

Narodowe Czytanie w Tyczynie

Akcja „Narodowe Czytanie” zainaugurowana została w 2012 r. przez ówczesnego prezydenta RP. Pierwszą edycję zadedykowano naszej narodowej epopei, tj. „Panu Tadeuszowi” **Adama Mickiewicza**. W kolejnych latach czytaliśmy dzieła **Aleksandra Fredry**, „Trylo-

gię”, „Lalkę”, „Quo Vadis”, „Wesele” i „Przedwiośnie”. Literackie spotkania w ramach akcji odbywały się w tysiącach miejscowości w Polsce (i za granicą), także w naszym mieście. W tym roku para prezydencka do wspólnego czytania zaproponowała nowele polskie. Z ponad stu nadesłanych propozycji **Andrzej Duda** i **Agata Duda** wybrali osiem lektur, tyle, ile było do tej pory edycji „Narodowego Czytania”. Do wyboru mieliśmy m.in.: „Dobrą panią” **Elizy Orzeszkowej**, „Dym” **Marii Konopnickiej**, „Katarynkę” **Bolesława Prusa**, „Rozdziobią nas kruki, wrony...” **Stefana Żeromskiego**, „Sachem” **Henryka Sienkiewicza**. *„Dziś teksty te nie straciły nic ze swej aktualności. Uczą nas, że w życiu powinniśmy kierować się szlachetnością i solidarnością, że nie wolno nam stracić wrażliwości na ludzką krzywdę ani zapomnieć o naszej historii”* – napisał w specjalnym liście do organizatorów i uczestników akcji **Prezydent RP Andrzej Duda**.

7 września br. to oficjalna data akcji, jednak wiele wydarzeń wpisujących się w „Narodowe Czytanie” odbyło się w innym terminie, także u nas, w Tyczynie. W tym roku do akcji z naszej Gminy zgłosiły się Miejska i Gminna Biblioteka Publiczna w Tyczynie oraz Szkoła Podstawowa im. Stanisława Staszica w Tyczynie. We wspólnej lekturze nowel wzięli udział uczniowie i nauczyciele szkoły oraz bibliotekarze.

W ramach akcji uczniowie na lekcjach języka polskiego poznali fragmenty nowel, biografię ich autorów, przygotowano okolicznościową wystawę książek i tekstów pisarzy. Uczniowie otrzymali folder oraz pamiątkową pieczęć.

Jedną z czytanych nowel była „Dobra pani” **Elizy Orzeszkowej**. Utwór zaczyna się jak bajka. Bogata wdowa **Ewelina Krzycka** przyjmuje do siebie zaniechaną sierotę **Helkę**. Kształci ją, ubiera, rozpieszcza, ale później nudzi się dziewczyną, dlatego odsyła ją do biednych krewnych. Helka nie potrafi odnaleźć się

w nowej rzeczywistości. Bardzo przeżywa rozstanie z opiekunką, która, jak powiedział **jeden z uczniów kl. 4**: *„zachowuje się jak małe dziecko, bo szybko wszystkim się nudzi”*. W noweli tej autorka pokazała mechanizmy, które często rządzą człowiekiem. Niekiedy wydaje nam się, że jeśli zrobimy coś dobrego, to jest to korzystne dla drugiej strony. Niestety, nie zawsze tak bywa. Warto dostrzegać problemy innych i pomóc, ale tylko wtedy, gdy będzie to pomoc płynąca z serca, a nie z chłodnej kalkulacji czy chęci zadowolenia siebie lub opinii publicznej.

Eliza Orzeszkowa (1841-1910) - powieściopisarka, publicystka, filantropka. Naukę rozpoczęła w Warszawie na **pensji sióstr Sakramentek**. Wyszła za mąż za **Piotra Orzeszkę**, kilkanaście lat starszego od siebie utracjusza, który w małżeństwie widział szansę na uratowanie swojej katastrofalnej sytuacji finansowej. Po ślubie (1858) przeniosła się do majątku męża w **Ludwinowie**. Tu z jego bratem założyła szkółkę wiejską, co stało się osią konfliktu małżeńskiego, na skutek którego na pewien czas wyjechała do Warszawy. Powróciła do Ludwinowa w czasie **powstania styczniowego**, udzielając schronienia jego uczestnikom, m.in. **Romualdowi Trauguttowi**. Prawdopodobnie z tego powodu w 1863 r. Piotr Orzeszko został aresztowany, później zesłany na Sybir, a jego majątek skonfiskowano. Najwybitniejsze dzieła Elizy Orzeszkowej to: powieść „Nad Niemnem”, rodzaj sagi pt. „Meir Ezofowicz” oraz „Marta”. Orzeszkowa dwukrotnie była blisko otrzymania Nagrody Nobla w dziedzinie literatury. Zmarła po ciężkiej chorobie 23 maja 1910 roku w Grodnie, gdzie została pochowana.

Czesław Miłosz o Orzeszkowej: *„O Orzeszkowej myślę zawsze z miłością i szacunkiem, jest ona dla mnie przykładem pisarza w służbie dobra. Na pewno wiedziała więcej o mrocznych stronach ludzkiej egzystencji, ale wolała, ze względów, które uważała za wyższe, tej swojej wiedzy nie ujawniać. Jak również rzadko dawała poznać swoje gruntowne wykształcenie, samozdobyte dzięki rozległym lekturom. Opisywała ludzi swojej grodzieńszczyzny, drobną szlachtę, Żydów, chłopów, z życzliwością osoby, która ceni tradycję i tradycyjne proste cnoty”*.

W tegorocznym Narodowym Czytaniu wzięli udział m.in. uczniowie klas 4 i 5 SP w Tyczynie wraz z polonistką Bogumiłą Dziepak i nauczycielami wspomagającymi oraz bibliotekarze MiGBP w Tyczynie: dyrektor Alicja Kustra i Monika Dziadura

Ciekawostki o Elizie Orzeszkowej

1. Jej utwory przetłumaczono na blisko 20 języków.
2. **Eliza Orzeszkowa** znała się i utrzymywała kontakt z **Marią Konopnicką**.
3. Była w czasie powstania styczniowego łączniczką partyzantów, odpowiedzialną za zaopatrzenie powstańców w żywność, udzielała schronienia oraz przewoziła **Romualda Traugutta**.

4. W 1904 roku **Aleksander Brückner**, profesor uniwersytetu w Berlinie, zaproponował kandydaturę Orzeszkowej do Literackiej Nagrody Nobla. Akademia jednak przyznała ją **Henrykowi Sienkiewiczowi**. W 1909 roku została nominowana powtórnie, jednak także i tym razem nagrody nie otrzymała.

DO PRZEMYŚLENIA

Cytaty z utworów Elizy Orzeszkowej

*Zawsze jest pora i widzieć i mówić prawdę.
Los pożycza, nie daje.
Bardzo trudno albo i niepodobna pomalować wstęgę życia kolorem różowym na zawsze.
Zbyteczna pokora tak samo pozbawia sił, jak zarozumiałość.
Złość jest chorobą duszy...
Żeby umieć kochać, trzeba umieć myśleć.
Miłość jak odrę każdy człowiek, choćby raz, przeżyć musi.
Trzeba być podobnym, aby się zrozumieć i innym, aby się pokochać.
Trzeba być silnym, aby wybaczyć.
Pan Bóg każdemu człowiekowi na świecie pracować przykazał... Święta modlitwa (...) czortu do ciebie przystępu nie da, a przy robocie różne paskudztwa do głowy tobie przychodzić nie będą.
Żaden człowiek siły swojej nie zna, dopóki jej w potrzebie z siebie nie dobędzie.
Póglówki zwykle najwyżej głowę podnoszą*

Oprac. **Alicja Kustra** – dyrektor MiGBP w Tyczynie

Wakacyjne konkursy rozstrzygnięte

Mimo że wakacje za nami, namiastkę tego letniego czasu można było jeszcze poczuć 10.09 br. w Oddziale dla dzieci MiGBP w Tyczynie. Tego dnia gościliśmy uczestników i laureatów wakacyjnych konkursów, jakie ogłosiliśmy końcem czerwca.

Pierwszym z nich był konkurs czytelniczy **Najlepszy Młody Czytelnik Lata 2019**. Mogły w nim wziąć udział dzieci i młodzież z klas 3-8 szkół podstawowych gminy Tyczyn. Ustalenie, kto z naszych czytelników z tej grupy wiekowej przeczytał najwięcej książek w miesiącach lipiec-sierpień, nie było dla bibliotekarzy trudnym zadaniem, bowiem program biblioteczny SOWA umożliwia wygenerowanie takiego zestawienia. W tym roku najlepszymi młodymi czytelnikami lata zostały: **Maja Szura, Gabriela Gozdzec i Oliwia Knutel**. Dziękujemy wam, że chcecie razem z nami odkrywać radość czytania.

Maja i Gabriela – nasze najlepsze młode czytelniczki lata 2019

„**Pocztówka z wakacji**” to konkurs plastyczny, który zaadresowaliśmy do najmłodszych dzieci. Zadaniem małych artystów było namalowanie lub

narysowanie ciekawego wakacyjnego wydarzenia lub miejsca, które odwiedzili podczas letnich wypadów z rodzicami. Wszyscy uczestnicy tego konkursu zostali nagrodzeni, a byli to: **Liliana Łosik, Julia Capińska, Bartosz Capiński, Gabriela Janda, Maciej Janda, Kinga Trzyna, Hubert Trzyna i Wiktoria Trzyna** oraz **Łucja i Ula Gral**. Naszym małym artystom serdecznie gratulujemy pomysłowości i dziękujemy za chęć podzielenia się wakacyjnymi przygodami.

Tekst: **Agnieszka Janda**

Nagrodzeni mali artyści w konkursie plastycznym „Pocztówka z wakacji”

Bezpieczne przedszkolaki

Co roku Biblioteka Publiczna w Tyczynie organizuje dla dzieci zajęcia edukacyjne pt. „Bezpieczne dziecko na drodze”. We wrześniu br. w naszych spotkaniach poświęconych bezpieczeństwu wzięło udział ponad 100 dzieci z **Przedszkola Publicznego Zgromadzenia Sióstr Św. Dominika w Tyczynie**.

Przedszkolaki obejrzały prezentację multimedialną o zachowaniu się dzieci na drodze. Rozmawialiśmy o zachowaniu bezpieczeństwa w drodze do przedszkola, o bezpiecznym podróżowaniu samochodem i prawidłowym przechodzeniu na przejściach dla pieszych. Dzieci opowiadały, jak trzeba się zachowywać, gdy jedziemy samochodem i w co należy być ubranym gdy jedziemy rowerem lub hulajnogą. Później rozmawialiśmy o tym, jak ważną rolę pełnią elementy odbłaskowe, kiedy na dworze robi się ciemno. Dzięki kamizelkom czy odbłaskowym butom jesteśmy bardziej widoczni i dzięki temu możemy czuć się bezpiecznie.

W odwiedzinach w przedszkolu

Przedszkolaki odpowiadały na zadawane pytania, same podawały przykłady dobrego, ale też niewłaściwego zachowania się na drodze dorosłych i dzieci. Dzieci były bardzo aktywne i obiecały, że zawsze będą przestrzegać zasad bezpieczeństwa dla własnego dobra i innych osób.

Tekst: **Monika Dziadura**
– bibliotekarz MiGBP w Tyczynie

Przedszkolaki w Saloniku Literackim

Numer 10. „Głosu Tyczyna”
ukaże się z datą **27.10.2019 r.**

Termin składania tekstów upływa:
14.10.2019 r.

Teksty można przysyłać e-mailem na adres redakcji: **glostyczyna@tyczyn.pl** lub składać osobiście w siedzibie redakcji: **Miejska i Gminna Biblioteka Publiczna**, ul. Mickiewicza 1, 36-020 Tyczyn, **tel. (17) 22-19-410** w godz. pracy biblioteki oraz w **Urzędzie Miejskim w Tyczynie**, ul. Rynek 18, 36-020 Tyczyn, w **pok. 24, tel. (17) 23-04-924**.

Miejska i Gminna Biblioteka Publiczna w Tyczynie
serdecznie zaprasza na spotkanie
z
JAROMIREM KWIATKOWSKIM
autorem biografii
hl. ks. Józefa Kowalskiego
urodzonego w Siedliskach k. Rzeszowa

24.10.2019 r.
godz. 16.30

Salonik Literacki
przy MiGBP w Tyczynie

Podczas spotkania będzie możliwość zakupu książki

Jaromir Kwiatkowski
jest dziennikarzem, publicystą
oraz członkiem redakcji tygodnika „Sieci”
i dwumiesięcznika „La Salette”

The image shows a book cover for "Miał być i jest świętym" by Jaromir Kwiatkowski. The cover features a portrait of a man and the title in large, bold letters. The background is a warm, golden-brown color with decorative elements.

Najlepszy start tylko z książką

We wrześniu br. ruszyła druga odsłona kampanii czytelniczej pt. „**Mała książka - wielki człowiek**”, skierowana do dzieci w wieku 3-6 lat. **Miejska i Gminna Biblioteka Publiczna w Tyczynie** wspólnie z **Instytutem Książki** zapraszają do naszych gminnych placówek bibliotecznych rodziców wraz z dziećmi urodzonymi w latach 2013-2016 po odbiór **darmowych Wyprawek Czytelniczych**.

Radość czytania

Każdy rodzic kocha swoje dzieci i chce dla nich jak najlepiej. Dbamy o potrzeby fizyczne i emocjonalne naszych pociech, uczymy zasad funkcjonowania w społeczeństwie – innymi słowy: chcemy wyposażyć nasze dzieci we wszystko, co najlepsze, by idąc w świat, umiały sobie poradzić z jego trudnościami. W procesie wychowania niezwykle ważne są dobre nawyki, które codziennie powtarzane ułatwiają dzieciom proces zdobywania rozmaitych umiejętności. Mycie rąk przed jedzeniem, mycie zębów, sprzątanie po zabawie to tylko niektóre czynności, które codziennie utrwalane wejdą dzieciom w nawyk. Jakie czynności wejdą dziecku w rutynę – zależy tylko od nas, rodziców.

Wśród wielu codziennych działań zaplanujmy także czytanie dzieciom. Profesor **Grzegorz Leszczyński** (literaturoznawca z zakresu literatury popularnej, dziecięcej i młodzieżowej) przekonuje, że „jeśli nie damy dziecku zabawek, będzie się bawiło kamykami lub patykami. Jeśli nie damy mu książki – samo po nią nie sięgnie”, dlatego chcąc wyposażyć nasze dzieci w to, co najlepsze na całe życie, wprowadźmy nawyk codziennego czytania, niekoniecznie przed snem.

Wspólne chwile z czytającym rodzicem pamięta się przez całe życie... Źródło: www.pixabay.com

O projekcie w pigułce

Każdy Mały Czytelnik, który odwiedzi naszą bibliotekę wraz z rodzicem lub opiekunem i zapisze się do biblioteki (lub wyrazi chęć włączenia się do zabawy, jeśli jest już naszym czytelnikiem), otrzyma **Wyprawkę Czytelniczą**, czyli:

- ▶ książkę pt. „**Pierwsze wiersze dla...**”,
- ▶ poradnik dla rodziców pt. „**Książką połączeni, czyli przedszkolak idzie do biblioteki**” oraz
- ▶ **Kartę Małego Czytelnika** z miejscem na 10 naklejek. Naklejkę na Kartę otrzyma dziecko każdorazowo, gdy odwiedzi bibliotekę i wypożyczy przynajmniej jedną książeczkę z księgozbioru dziecięcego. Dzieci, które zbierają 10 naklejek, otrzymają specjalne imienne
- ▶ **Dyplomy** (wraz z niespodzianką) ... i zabawa rozpocznie się na nowo. Więcej informacji:

www.tyczyn-biblioteka.pl,
www.wielki-czlowiek.pl.

Tak wygląda darmowa Wyprawka Czytelnicza, którą wręczamy małym czytelnikom.

Fot. AJ

Dlaczego czytanie nawet najmniejszym dzieciom jest takie ważne? Przypomnijmy sobie nasze własne dzieciństwo. Czy wśród wspomnień odnajdziemy takie, w których pojawia się czytanie nam książeczek przez rodziców i dziadków? Z pewnością były takie momenty i z pewnością każdy z nas pamięta je z nostalgią. Pierwsze wierszyki, rymowanki, opowiadania... Te wspólne chwile pamięta się całe życie. Jeśli chcemy, by i nasze dzieci miały takie miłe wspomnienia, czytamy im. Jak podkreśla prof. Leszczyński, podczas czytania naszym pociechom, *my, dorośli, na czas lektury stajemy się małymi dziećmi, nostalgicznie wracamy do „szczęśliwych lat”; oni, mali, czują tę naszą (...) bliskość, mają w nas oparcie w przeżywaniu lęku o los bohatera, trwogi, gdy zbłądzi pośród krzyżujących się dróg, radości, gdy po trudach zdobędzie nagrodę. To jest pierwsza rola książki: budowanie mostów między pokoleniami, łączenie we wspólnocie przeżyć, śmiechu i wzruszeń.*

Pamiętajmy, że dziecko identyfikuje się z bohaterami czytanych opowieści, przeżywa ich losy, obserwuje wybory, których dokonują. W przygodach ulubionych postaci literackich mały człowiek szuka tego, czego sam doświadcza w codziennym życiu, dlatego czytanie najmłodszym kształtuje ich postawy, porządkuje wyobrażenie o życiu, wprowadza w świat wartości. Dzie-

cko, poznając przygody i problemy swoich ulubionych bohaterów książkowych, może w ten sposób zrozumieć własne uczucia, emocje i reakcje. Dowiaduje się na przykład, że to, co czuje w związku z pójściem do przedszkola, jest normalną kolejną rzeczą. Wiadomo, że każdy rodzic stara się, rozmawiając z dzieckiem, przygotować pociechę na różne trudne sytuacje życiowe (a taką jest z pewnością dla maluszka moment pójścia do przedszkola). Pamiętajmy jednak, że najbardziej do wyobraźni małego człowieka przemawia to, co przeżywają jego rówieśnicy. Każda wartościowa książka pochłania dziecko, a bohaterów książkowych traktuje ono jak realnie istniejących – w ten sposób czytane opowieści „rzeźbią” nasze pociechy, a takie czytelnicze przeżycia zostają z dzieckiem na wiele lat.

Warto zaprosić nasze pociechy do świata książek. Tylko od nas zależy, czy w tej literackiej krainie będą one czuły się bezpiecznie – przekonane, że książki mogą być okularami, które pomogą im oglądać świat.

Tekst: **Agnieszka Janda** – koordynator projektu „Mała książka - wielki człowiek” w gminie Tyczyn

Bibliografia: Grzegorz Leszczyński, *Radość czytania, w: Książka połączeni, czyli o roli czytania w życiu dziecka*, Kraków 2018, www.wielki-czlowiek.pl.

Dyskusyjny Klub Książki Tu czytamy dla przyjemności

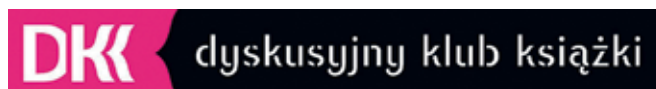
Jest taki szczególny dzień w każdym miesiącu (zazwyczaj poniedziałek), kiedy w **Saloniku Literackim przy MiGPB w Tyczynie** słychać gorące dyskusje, pełne entuzjazmu i nieskrywanej pasji. Przy kawie i ciastku toczą się zwykle rozmowy o niezwykłych lekturach. Tak w największym skrócie można by opisać comiesięczne spotkania Dyskusyjnego Klubu Książki, działającego w Tyczynie od ponad 6 lat.

Dlaczego warto przyłączyć się do nas?

DKK to miejsce, które umożliwia wymianę poglądów na temat wybranej przeczytanej książki. Nasze gusta są różne, nie wszystko musi się nam podobać, ale z szacunkiem wysłuchujemy zdania innych klubowiczów – to jest najważniejsza zasada naszych spotkań w ramach DKK.

Powodem, dla którego się spotykamy, jest nie tylko książka, ale przede wszystkim drugi człowiek. Nie ważne, ile mamy lat, jakie mamy wykształcenie i gdzie mieszkamy, łączy nas jedno – pasja, jaką jest czytanie dobrej literatury.

Chętnych do comiesięcznych spotkań w ramach DKK, zapraszamy do kontaktu pod nr tel. **(17) 22-19-410**

30 września br. o godz. 10.00 w Saloniku Literackim będziemy rozmawiać o książce **Bertranda Meyer-Stabley'a pt. „Mężczyźni, którzy wstrząsnęli światem mody”**. Serdecznie zapraszamy na spotkanie.

Tekst: **Agnieszka Janda** – moderator DKK

Miejska i Gminna Biblioteka Publiczna w Tyczynie
serdecznie zaprasza we wrześniu i październiku 2019 r.
zorganizowane grupy przedszkolaków i uczniów klas 0-3
na cykl zajęć edukacyjno-czytelniczych pt. **„JESIEŃ W BIBLIOTECE”**

Tematy spotkań:

Dla przedszkolaków:	Dla uczniów klas 0-3:
① „Bezpieczeństwo na drodze”	① „Dzieciaki na tropach jesieni”
② „Przedszkolaki na tropie jesieni”	② „Bezpieczeństwo w mediach i nie tylko”
③ „29 września – Dzień Głośnego Czytania Dzieciom”	③ „Jak powstaje książka, czyli od papirusa do e-booka”

Zainteresowanych wychowawców prosimy o kontakt telefoniczny pod nr. (17) 22-19-410

80. rocznica agresji ZSRR na Polskę

Pierwszego września 1939 r. na Polskę napadają Niemcy, a siedemnastego Związek Socjalistycznych Republik Radzieckich. Tym samym ZSRR wywiązało się z paktu Ribbentrop-Mołotow z sierpnia 1939 r., na mocy którego Sowietzi zobowiązali się zaatakować Polskę, gdyby ta znalazła się w stanie wojny z Niemcami. Z decyzją zbrojnego ataku na Polskę **Stalin** zwlekał do chwili reakcji ze strony innych europejskich państw. Obawiał się następstw sojuszu polsko-francuskiego z lutego, w którym Francja zobowiązała się do pomocy w przypadku ataku wojsk radzieckich na Polskę. Sytuacja wyjaśniła się dopiero 12 września 1939 roku na brytyjsko-francuskiej konferencji w **Abbeville**. Na konferencji państwa te poinformowały o zaniechaniu podjęcia działań ofensywnych, co było jednoznaczne z brakiem pomocy Polsce. Na następstwa nie trzeba było długo czekać.

Niemieccy i radzieccy żołnierze

17 września o godz. 3 w nocy ambasador Polski w ZSRR otrzymał notę dyplomatyczną, w której znalazły się nieprawdziwe informacje o rozpadzie Polski, konieczności podjęcia działań mających na celu ochronę mienia i życia zamieszkujących w Polsce Ukraińców i Białorusinów oraz uchronienie Polaków przed wojną. ZSRR uznało też za nieobowiązujące wcześniejsze pakt o nieagresji zawarte z Polską. Na oczach niedawnych „sojuszników” (Francji i Anglii) miał się dokonać IV rozbiór Polski. Józef Stalin chciał odzyskać ziemie utracone podczas rewolucji październikowej i wojny domowej, a **Adolf Hitler** dążył do zniszczenia Polski. Co było dalej? Tereny, które

udało się zdobyć wojskom radzieckim i niemieckim zostały przekazane innym państwom z pominięciem prawa międzynarodowego. Niemcy oddali Słowacji Spisz i Orawę, a ZSRR przekazało Litwie część Wilna. A jaka była reakcja Francji i Wielkiej Brytanii - słowne potępienie działań. Napaść ZSRR na Polskę doprowadziła do masowych prześladowań narodowościowych, aresztowań, wywózki do obozów koncentracyjnych, egzekucji i deportacji. O tych wszystkich prześladowaniach wie chyba każdy Polak. Bardzo rzadko jednak wspominamy o udziale Słowaków - trzeciego agresora Polski podczas kampanii wrześniowej.

Udział Słowaków w kampanii wrześniowej 1939 r.

1 września 1939 roku do ataku na Polskę ruszyli nie tylko Niemcy, ale też Słowacy. I choć wojska słowackie nie odegrały istotnej roli podczas walk, to jednak pełne udostępnienie kraju Niemcom sprawiło Polakom dużo problemów. 1 września Słowacy do wsparcia niemieckiej inwazji na Polskę wystawili łącznie kilkanaście tysięcy żołnierzy, w trakcie walk liczba ta urosła do około 50 tysięcy. W rzeczywistości słowackie oddziały nie odegrały istotnej roli w konflikcie. Niemcy zlecili im aktywność w rejonie Podhala i Podkarpacia. W całej kampanii Słowacy stracili zaledwie 18 zabitych i jedynie incydentalnie stykali się z Wojskiem Polskim. Tak naprawdę największe znaczenie dla Niemców miało przyzwolenie wykorzystania słowackiego terytorium przez Wehrmacht i Luftwaffe.

W podziękę za pomoc Hitler wysłał do władz Słowacji list gratulacyjny, przyznał kilka odznaczeń oraz oddał pod słowacką kontrolę część polskiego terytorium Spisza i Orawy. Nie obyło się też bez wspólnej defilady zwycięstwa. W kolejnych latach Słowacy wzięli udział w ataku na ZSRR i Holokauście. To pierwsze przyniosło im bolesne straty, a drugie dodatkowe źródło hańby. Dzisiaj Słowacy nie są dumni z tego, że walczyli ramię w ramię z Niemcami, podkreślają, że Republika Słowacka była państwem marionetkowym, całkowicie zależnym od III Rzeszy.

Czy Słowacy mieli prawo obawiać się Polaków? Słowacja pozostawała w sporze z Polską o przebieg granicy. Gdy w 1920 roku Polacy walczyli z bolszewikami, Czechosłowacy zajęli część spornych terenów, także te zamieszkane w większości przez ludność polskojęzyczną. W 1938 roku Polska wzięła odwet, korzystając z ustaleń konferencji w Monachium, na której Francja i Wielka Brytania faktycznie zgodziły się na rozbiór Czechosłowacji przez III Rzeszę. Korzystając z okazji polskie wojsko wkroczyło na sporne tereny i je zagarnęło. Zajęcie Zaolzia było traktowane w Polsce jako sukces. Jednak z perspektywy czasu rozdrapywanie Czechosłowacji nie było powodem do dumy.

Źródła: materiały dostępne w MiG BP w Tyczynie oraz informacje ze strony Muzeum Historii Polski

Tekst: **Alicja Kustra**

Naukowcy przestrzegają przed nadmiernym korzystaniem z urządzeń bezprzewodowych

W maju 2015 r. opublikowano „**Międzynarodowy Apel Naukowców do Państw członkowskich ONZ**”. Sygnatariusze apelu wyrażają swoje poważne obawy dotyczące wszechobecnej i wzrastającej ekspozycji ludzi na **sztuczne pola elektromagnetyczne (PEM)**, które są wytwarzane przez urządzenia elektryczne i bezprzewodowe. Naukowcy apelują m.in. o to, by społeczeństwa były w pełni informowane o potencjalnym ryzyku dla zdrowia spowodowanym polem elektromagnetycznym i edukowane odnośnie sposobów redukcji tego ryzyka.

Energia elektromagnetyczna to najstarsza forma naturalnej energii we wszechświecie, która jest niezbędna do prawidłowego funkcjonowania organizmów żywych. Wszystkie źródła pól elektromagnetycznych można podzielić na **naturalne** (występujące na Ziemi) i **sztuczne (PEM)**, które wytwarzane są przez różnego rodzaju urządzenia bezprzewodowe:

- stacje bazowe telefonii komórkowej (m.in. GSM i LTE),
- telefony komórkowe,
- smartfony,
- nadajniki telewizji cyfrowej i radia,
- bezprzewodowe telefony stacjonarne,
- elektroniczne nianie,
- routery,
- tablety, laptopy z włączonymi funkcjami: *Bluetooth, Wi-Fi, Dane komórkowe*,
- bezprzewodowe mierniki zużycia: energii elektrycznej, wody, gazu, ciepła,
- radary (wojskowe, lotniskowe, meteorologiczne).

Według Światowej Organizacji Zdrowia (WHO), **sztuczne PEM to jedno z najbardziej powszechnych i najszybciej rozwijających się czynników, które zanieczyszczają nasze środowisko**. Efekty działania pól elektromagnetycznych nie są wyczuwalne przez zmysły człowieka, dlatego ich rozpoznanie jest trudne.

PEM możliwe rakotwórcze

W 2011 r. sztuczne pola elektromagnetyczne zostały zaliczone przez WHO do grupy substancji i czynników rakotwórczych **2B** - możliwe rakotwórcze. W marcu 2019 r. Komitet doradczy Międzynarodowej Agencji Badań nad Rakiem (IARC) zlecił tej Agencji ponowną ocenę PEM jako czynnika rakotwórczego. Taką informację podało angielskie pismo „The Lancet”, które jest zaliczane do najbardziej prestiżowych czasopism na świecie. Komitet doradczy IARC, powołując się na najnowsze wyniki badań przeprowadzonych przez amerykański Narodowy Program Toksykologiczny i Instytut Ramazzini, ocenił, że konieczna jest ponowna ocena zagrożeń, które są związane z ekspozycją na sztuczne pola elektromagnetyczne wytwarzane przez urządzenia bezprzewodowe. Wiele badaczy ocenia, że PEM powinno się znaleźć nie w grupie 2B, ale wyższej: 2A (prawdopodobnie rakotwórcze), a nawet w grupie 1 (rakotwórcze).

Komitet zdecydował się na umieszczenie PEM na liście czynników wymagających koniecznej ponownej oceny wpływu na rozwój raka u człowieka, ponieważ w oficjalnych bazach naukowych znajduje się wystarczająco dużo dowodów na to, że sztuczne pola magnetyczne mogą zagrażać zdrowiu człowieka.

Podstawą obaw naukowców są liczne opublikowane wyniki badań, w których wykazano, że **PEM wpływają na organizmy żywe nawet na poziomie niższym niż zalecany w większości norm międzynarodowych**. Skutkiem tego wpływu jest m.in. zwiększone ryzyko wystąpienia nowotworów, uszkodzenia genetyczne, zmiany w układzie rozrodczym, zaburzenia neurologiczne oraz negatywny wpływ na ogólny stan zdrowia ludzi.

Sygnatariusze Apelu rekomendują, by Program Środowiskowy ONZ powołał niezależną multidyscyplinarną komisję, której celem powinno być zbadanie zalet i wad obecnych rozwiązań, które obniżyłyby ekspozycję ludzi na PEM. Ponadto naukowcy wnioskują także m.in. o to, by:

- dzieci i kobiety w ciąży były chronione,
- normy dotyczące limitów poziomów PEM były zaostrzone,
- media ujawniły związki finansowe ekspertów z przemysłem, gdy cytują ich opinie dotyczące zdrowia i bezpieczeństwa urządzeń emitujących PEM.

„Niebezpieczeństwo nie polega na tym, że komputery będą myśleć jak ludzie, ale na tym, że ludzie zaczną myśleć jak komputery” (Sydney J. Harris)

Na świecie nie ma jednolitych wytycznych dopuszczalnego poziomu promieniowania PEM. W Polsce obowiązujące limity poziomów PEM dla częstotliwości od 3 MHz do 300 GHz wynoszą **7 V/m**. Z opublikowanego na stronie Ministerstwa Cyfryzacji „Drugiego raportu z pomiarów pól elektromagnetycznych (PEM) wytwarzanych przez stacje bazowe telefonii komórkowej” wynika, że poziomy PEM pochodzący ze stacji bazowych telefonii komórkowych na terenie Polski (również w Rzeszowie) mieszczą się poniżej krajowych norm.

Jak ograniczyć ekspozycję na sztuczne pola magnetyczne?

- Ograniczajmy rozmowy przez telefon komórkowy do minimum (lepiej wysłać SMS-a). Podczas rozmowy najlepiej korzystać z przewodowych słuchawek lub trybu głośnomówiącego i odsunąć telefon od ciała i głowy.
- Unikajmy rozmów, gdy: zasięg jest słaby, jesteśmy w windzie, samochodzie, autobusie (pomieszczenia zamknięte tłumią sygnał PEM).
- Gdy nie korzystamy w danej chwili z funkcji: Bluetooth, Wi-Fi, Synchronizacja danych, Dane komórkowe, wyłączamy je.
- Włączajmy na noc w telefonach komórkowych tryb samolotowy.
- Korzystajmy z Internetu przewodowego, a z mobilnego – tylko okazjonalnie.
- Korzystajmy z urządzeń bezprzewodowych z dala od kobiet w ciąży oraz z dala od głowy i podbrzusza dzieci i młodzieży. **Dzieci oraz osoby poniżej 16. roku życia powinny nosić telefony komórkowe tylko w sytuacjach awaryjnych.**

ciąg dalszy na str. 18

• Telefony powinny być używane przez dzieci tylko w trybie samolotowym, ale nawet wówczas najmłodszy nie mogą z nich korzystać bez ograniczeń. **Dzieci w wieku poniżej 2. roku życia nie powinny w ogóle korzystać z telefonów komórkowych.**

• Czytajmy instrukcje obsługi urządzeń elektromagnetycznych i zachowujmy podczas ich użytkowania zalecane przez producentów odległości od ciała i głowy.

• W korzystaniu z urządzeń bezprzewodowych **szczególnie ostrożne powinny być kobiety w ciąży**. Mężczyźni nie powinni nosić telefonów w kieszeniach spodni ze względu na negatywny wpływ PEM na ich płodność.

• Jeśli używamy telefonu komórkowego w celach innych niż rozmowy, pisanie SMS-ów i korzystanie z Internetu (np. do słuchania muzyki, robienia zdjęć, używania zegarka czy kalkulatora), **włączmy tryb samolotowy**.

• Zredukujmy liczbę aplikacji w telefonie, wyłączmy te usługi, z których nie korzystamy.

• **Wi-Fi powinno być zawsze wyłączone, kiedy go nie używamy**, szczególnie w nocy albo gdy w pobliżu znajduje się kobieta w ciąży lub dzieci.

• **Wybierajmy nianie przewodowe**. Urządzeń tego

typu (bez względu na rodzaj) nie powinno się umieszczać w odległości mniejszej niż 2 metry od dziecka.

O wpływie sztucznych pól elektromagnetycznych na zdrowie człowieka piszemy na łamach GT nie po to, by wzbudzać lęk czy nakłaniać Czytelników po pozbywaniu się ze swojego otoczenia wszelkich urządzeń bezprzewodowych – w dzisiejszym świecie jest to wręcz niemożliwe. **Warto jednak pamiętać, by korzystać z urządzeń emitujących PEM z rozważą i tylko wtedy, kiedy jest to niezbędnie konieczne.**

Oprac. **Agnieszka Janda** na podst. tekstów przesłanych do redakcji GT oraz:
[www.thelancet.com/journals/lanonc/article/PIIS1470-2045\(19\)30246-3/fulltext](http://www.thelancet.com/journals/lanonc/article/PIIS1470-2045(19)30246-3/fulltext),
<http://www.et.put.poznan.pl/~szostka/bhp.htm>,
<http://stacje.wios.rzeszow.pl/dane-pomiarowe/automatyczne>,
<https://www.gov.pl/web/cyfryzacja/drugi-raport-z-pomiarow-pol-elektromagnetycznych-pem-wytwarzanych-przez-stacje-bazowe-telefonii-komorkowej> (dostęp do stron: 30.08.2019 r.)

Bankowcy dla edukacji: Jak tworzyć bezpieczne hasła?

Hasła, które tworzymy do naszych internetowych kont, mają za zadanie chronić nasze dane i zapewnić nam bezpieczeństwo w sieci. Jednak według badań 50 proc. Polaków nie zmienia regularnie PIN-u i hasła do bankowości internetowej. Tworzymy też hasła bardzo łatwe do złamania przez przestępców internetowych. Jak więc tworzyć bezpieczne hasła?

Ustaw silne hasło - silne hasła to takie, które składają się z wielkich i małych liter, cyfr i znaków specjalnych. Trudne do wykrycia są hasła nie związane z charakterystycznymi danymi, które można przypisać do danej osoby, np. miejscem urodzenia, imieniem bliskiej osoby itd.

Jakie hasła nie są bezpieczne?

- hasła poniżej 8 znaków,
- hasła będące imieniem lub Nickiem,
- zbiór samych cyfr,
- hasło bez znaków specjalnych,
- hasło wykorzystane w wielu serwisach.

Kiedy użytkownik proszony jest o wymyślenie hasła zawierającego DUŻĄ literę, w 90% przypadków będzie to pierwsza litera wyrażenia. Jeśli poproszony jest o zastosowanie w swoim hasle cyfr:

- zazwyczaj użyje dwóch cyfr (pewnie będzie to rok urodzenia),
- kolejnym częstym wyborem jest zastosowanie na końcu wyrazu czterech cyfr – często jest to aktualny rok kalendarzowy,
- popularne zakończenie hasła to jedna cyfra – często 1, a następnie w kolejności są 3 cyfry.
- gdy potrzebujemy użyć znaku specjalnego, to chętnie wybieramy wykrzyknik (!).

Takie przyzwyczajenia pozwalają przewidzieć hakerom, jakiej struktury hasła używamy.

Jak stworzyć bezpieczne hasło?

- Powinno się ono składać z przynajmniej 8 znaków.
- Powinno zawierać małe i wielkie litery (Aa, Bb, Cc...), cyfry (1234567890) oraz znaki specjalne (!@#\$%^&*).
- Niektóre znaki specjalne i cyfry są podobne do liter i można ten fakt wykorzystać przy tworzeniu silnego hasła, np.: I = !, a = @, E = 3, S = \$, O = 0.
- Do budowy hasła może posłużyć ulubione zdanie, np.: ŻYRAFY WCHODZĄ DO SZAFY, PAWIANY WCHODZĄ NA ŚCIANY.

• Następnym krokiem jest wybranie pierwszych liter do stworzenia hasła, np. ŻYRAFY **W**CHODZĄ **D**O **S**ZAFY, PAWIANY **W**CHODZĄ **N**A **Ś**CIANY.

• Na koniec zamieniamy litery na znaki specjalne, dodajemy cyfry oraz inne elementy bezpiecznego hasła, np. ZWDSPWNS → 29Zwd\$Pwn\$85

• Dodane cyfry są zmodyfikowanym i rozdzielonym rokiem (1985), gdzie cyfra 1 została zastąpiona cyfrą 2.

• Alternatywnym rozwiązaniem jest manager haseł, który jest programem komputerowym tworzącym i przechowującym mocne hasła (składające się z przypadkowych znaków).

Regularnie zmieniaj hasło:

- Zrób z tego nawyk (zmieniaj je np. pierwszego dnia każdego miesiąca razem z opłacaniem rachunków).
- Jeśli masz problemy z zapamiętaniem hasła, nie musisz zmieniać całego hasła - wystarczy, że w jakiś sposób je zmodyfikujesz.

Stosuj różne hasła do różnych serwisów.

• Nie używaj tego samego hasła do wielu serwisów (np. do bankowości internetowej, poczty e-maila czy serwisów społecznościowych). Jeśli ktoś z kont zostanie przejęte przez hakerów, pozwoli to uchronić twoje pozostałe dane.

• Profiluj trudność hasła do tego, jak ważne dla Ciebie informacje ono chroni.

• Wyłącz automatyczne zapamiętywanie haseł w swojej przeglądarce internetowej.

• Nie zapisuj nigdzie swoich haseł i numerów PIN.

Program sektorowy „Bankowcy dla Edukacji” to jeden z największych programów edukacji finansowej w Europie. Jest on realizowany od 2016 r. z inicjatywy Związku Banków Polskich przez Warszawski Instytut Bankowości. Jego celem jest edukowanie uczniów, studentów i seniorów w zakresie podstaw praktycznej wiedzy dotyczącej ekonomii, finansów, bankowości, przedsiębiorczości, cyberbezpieczeństwa i obrotu bezgotówkowego.

Zapraszamy na stronę www.bde.wib.org.pl

Produkty spożywcze, które kupujemy na co dzień, nęcą nas atrakcyjnym wyglądem i smakiem. Coraz częściej jednak sprawdzamy na opakowaniach datę przydatności do spożycia, a także zawartość substancji dodatkowych – „E”. Czym są substancje dodatkowe i czy powinniśmy ich unikać?

Każda substancja chemiczna dodawana do żywności przechodzi przez ocenę ekspertów Światowej Organizacji Zdrowia, która ustanawia normy dla każdego dodatku, tzn. w jakiej ilości dana substancja może być bezpiecznie dodana do produkcji, nie stanowiąc przy tym zagrożenia dla zdrowia ludzi. W UE stosuje się numerację substancji dodatkowych dozwolonych do stosowania w żywności. Każda substancja – mająca symbol „E” – może być pochodzenia naturalnego lub identyczna z naturalną, a także syntetyczna.

Składniki dodatkowe według numeracji „E”

- Barwniki: **E-100 - E-180** - barwa produktu żywnościowego jest bardzo ważna, bo sugeruje klientowi zapach i smak jedzenia.
- Konserwanty: **E-200 - E-296** - zapobiegają psuciu się żywności.
- Emulgatory, zagęstniki, regulatory kwasowości: **E-400 - E-472** (substancje te np. odpowiednią wilgotność gumy do żucia czy nadzienia z wórków kokosowych w ciastach).
- Przeciutleniacze: **E-300 - E-380**
- Dodatki przetwórcze: **E-500 - E-587**
- Substancje wzmacniające smak: **E-620 - E-640**
- Środki nabłyszczające: **E-901 - E-914**
- Słodziki: **E-950 - E-967**
- Enzymy: **E-1100**
- Skrobie modyfikowane: **E-1400**.

Bezpieczna ilość dodatkowych substancji w produktach spożywczych jest ustalana dla każdego dodatku na podstawie aktualnej wiedzy naukowej. Z upływem czasu okazuje się jednak, że dawki różnego rodzaju dodatków do żywności, które do tej pory były bezpieczne, okazują się szkodliwe dla naszego zdrowia. Dodatkowo następuje kumulacja w organizmie tych substancji, które pochodzą z różnych źródeł.

Co szkodzi najczęściej? Oto lista niektórych dodatków chemicznych, uznawanych za najbardziej niebezpieczne:

- **E249 Azotyn potasu** (konserwant) - obecny w produktach mięsnych i przetworach rybnych; może powodować astmę, zawroty głowy, zapalenie nerek, nie należy podawać żywności z tym dodatkiem dzieciom poniżej 6. m-ca ż.
- **E250 Azotyn sodu** (konserwant) - obecny m.in. w wędlinach i konserwach; **potencjalnie rakotwórczy**, wywołuje mdłości, zawroty i bóle głowy.
- **E133 Błękit brylantowy FCF** (barwnik) - obecny w napojach, deserach; **rakotwórczy**, może wywoływać astmę, niebezpieczny dla osób z chorym układem pokarmowym.
- **E151 Czern brylantowa BN** (barwnik) - obecny w ciemnych sosach, jogurtach, ciastach w proszku; powoduje astmę m.in. nadpobudliwość.
- **E231 Cytofenylofenol** (konserwant) - stosowany na powierzchni owoców; **rakotwórczy**, może powodować alergię, bezdech, zapaść i śpiączkę.
- **E102 Tartrazyna** (barwnik) - obecny w warzywach konserwowych, wyrobach cukierniczych, zupach w proszku; **rakotwórczy**, może wywoływać ADHD, nasila objawy astmy.
- **E319 Tert-butylohydrochinon** (konserwant) - obecny w rybach mrożonych, przetworach rybnych, tłuszczach, zupkach w proszku; **rakotwórczy**, w dużych dawkach zaburza pracę nerek i tarczycy.
- **E110 Żółcień pomarańczowa FCF** - obecny w napojach, wyrobach cukierniczych, produktach owocowych, płatkach zbożowych; wywołuje reakcje alergiczne, nadpobudliwość, mdłości, **rakotwórczy**.
- **E950 Acesulfam-K** (słodzik) - obecny w produktach dietetycznych, wyrobach cukierniczych, gumach do żucia; może powodować nadpobudliwość, bóle głowy, **szczególnie nie wskazany dla dzieci**.
- **E123 Benzoesan wapnia** (konserwant) - obecny w sokach owocowych, majonezach, konserwach; może powodować astmę, anafilaksję, nie wskazany dla osób uczulonych na aspirynę i dzieci.
- **E160b Annato** (barwnik) - obecny w wyrobach cukierniczych, margarynach, napojach,

serach żółtych; powoduje bóle głowy u dzieci, niedociśnienie i egzemę.

- **E155 Brąz HT** (barwnik) - obecny w wyrobach czekoladopodobnych; powoduje biegunkę, alergię.
- **A124 Czerwień koszelinowa A** (barwnik) - obecny w galaretkach, ciastach w proszku, rybach wędzonych, napojach, zupach gotowych, płatkach zbożowych, marmoladach; **rakotwórczy**, przyczynia się do bezpłodności, może powodować astmę, nadpobudliwość, alergię.
- **E621 Glutaminian monosodowy** (wzmacniacz smaku i zapachu) - obecny w daniach instant, gotowych produktach mięsnych i rybnych; nadwrażliwość na E621 powoduje syndrom „chińskiej” restauracji (migrena, mdłości, osłabienie, ucisk w klatce itp.), może sprzyjać otyłości.
- **E635 Rybonukleotidy disodowe** (wzmacniacz smaku i zapachu) - używany w produkcji ciast, chipsów, makaronów instant; może powodować astmę, nadpobudliwość, wysypkę, szczególnie niebezpieczny dla chorujących na dnę moczanową i dla osób z problemami nerek, **zakazany w żywności dla dzieci**.
- **E962 Sól aspartamu-acesulfamu** (słodzik) - obecny w napojach, gumie do żucia, słodczych, ciemnym piwie; zawiera fenyloalaninę niedozwoloną dla osób cierpiących na fenylketonurię, podrażnia układ pokarmowy, **niezalecany dla dzieci**.
- **E951 Aspartam** (słodzik) - obecny w napojach, słodczych, produktach dla diabetyków; zawiera fenuloalaninę, niedozwolony dla chorych na fenylketonurię, **zakazany w żywności dla małych dzieci, potencjalnie rakotwórczy**, nasila objawy astmy i migreny, powoduje nudności, problemy neurologiczne, alergię.
- **E914 Utleniony wosk polietylenowy** - stosowany na powierzchni owoców; **rakotwórczy**, może uszkadzać wątrobę i nerki.

Parę słów o chipsach, które są doskonałym przykładem „śmieciowego jedzenia”. **Chipsy są tym produktem spożywczym, który wcale nie powinien pojawiać się w naszym menu.** Dlaczego? Bo ich zapach i smak jest nadawany przez dodatki chemiczne. Do tego chipsy zawierają duże ilości **akrylamidu**, który jest **związkiem rakotwórczym**, będącym także trucizną dla układu nerwowego. Jest on obecny także m.in. w pieczywie chrupkim, płatkach kukurydzy i smażonych produktach z ziemniaków. **Akrylamid jest szczególnie niebezpieczny dla dzieci.** Po zjedzeniu paczki chipsów mają one więcej toksycznego związku w organizmie niż dorosły mężczyzna ważący 80-90 kilogramów - wyjaśnia prof. Naruszewicz z Warszawskiego Uniwersytetu Medycznego. - Dlatego (...) rodzice powinni mieć świadomość, że kupując stale chipsy, narażają dzieci na ogromne problemy zdrowotne w przyszłości. Duże ilości akrylamidu powstają też podczas **palenia papierosów**. Trucizna ta wywołuje przewlekłe stany zapalne w organizmie i przyczynia się do rozwoju miażdżycy, nadwagi i otyłości, a także próchnicy.

Znane jest powiedzenie „Jesteś tym, co jesz”. Nie da się uniknąć dodatków do żywności (szacuje się, że zjadamy ich rocznie ok. dwóch kilogramów). Możemy przyjąć zasadę, że **im krótszy skład na etykiecie produktu i bardziej znane nazwy, tym dany produkt jest zdrowszy.**

Źródła: wyborcza.pl, zdrowo.info.pl,
aktywniepozdrawiam.pl,
motywatordietetyczny.pl

Rubrykę redaguje:

Anna Pondo

- nauczyciel w SP w Tyczynie,
pasjonatka ekologii i zdrowej żywności

Jeszcze raz o plastiku

W lipcowym numerze „Głosu Tyczyna”, w Kąciku Ekologicznym **Anna Pondo** napisała artykuł pt. „Każdego dnia zjadamy... plastik”. Ci z Państwa, którzy go przeczytali, z pewnością wyciągnęli wnioski. Temat w nim poruszany jest na tyle poważny, że warto uzupełnić go informacjami z badań, które niedawno zostały ujawnione. Badania przeprowadzili niemieccy naukowcy w latach 2003-2017 na grupie 2,5 tys. dzieci, w wieku od 3 do 17 lat. Według nich w organizmach aż 97 proc. badanych dzieci znaleziono substancje wchodzące w skład plastiku. Zdaniem lekarzy część z tych substancji może mieć negatywny wpływ na ich zdrowie. Wśród tych substancji najbardziej szkodliwy jest kwas perfluorooktanowy, wykorzystywany m.in. do produkcji nieprzemakalnych ubrań. Szkodliwość tej substancji jest na tyle duża, że jego użycie na terenie Unii Europejskiej ma być zakazane już od 2020 r. (kwas może być odpowiedzialny za choroby wątroby, a nawet problemy z płodnością). Konsekwencją wykrytych w organizmach dzieci substancji mogą być: otyłość, choroby nowotworowe, zaburzenia rozwoju.

O tym, że plastik ma szkodliwy wpływ na żywe organizmy, wie każdy z nas. Jednak ta wiedza jakoś nie przeszkadza nam w kupowaniu i korzystaniu z dobrodziejstw sztucznych opakowań. Myślę jednak, że w niedługim czasie inaczej, tzn. bardziej świadomie wybierać będziemy produkty do przechowywania żywności, zwracać uwagę na to, w co jest ona pakowana, a także jaki skład mają nasze ubrania. Dlaczego? Bo naukowcy coraz głośniej przestrzegają i ostrzegają przed wszechobecnym plastikiem i jego zgubnym wpływem na organizmy żywe. Udowadniają, że związki z plastiku przez lata kumulują się w żywych organizmach. Małe dzieci i osoby starsze mogą być szczególnie wrażliwe i odchorowywać tę kumulację np. problemami żołądkowo-jelitowymi czy alergią, która jest już plagą współczesnych czasów.

Plastikowe zabawki, butelki, naczynia..., a w nich osławiony Bisfenol A (BPA). Dlaczego ta substancja jest tak szczególnie niebezpieczna? Bo zaburza gospodarkę hormonalną człowieka, a to może objawiać się cukrzycą, otyłością, problemami ze wzrostem, z układem rozrodczym, z płodnością. Jest wiele badań naukowych wskazujących na szkodliwość BPA dla naszego organizmu. Nie będę ich przytaczać, bo zainteresowani problemem bardzo łatwo do nich dotrą. Warto jednak wiedzieć, że bisfenol A uwalnia się z tworzywa, w którego skład wchodzi, np. wtedy, gdy opakowanie jest podgrzewane, myte detergentami, poddawane rozciąganiu czy gnieniu. Niemowlęta i małe dzieci to organizmy najbardziej narażone na działanie tej szkodliwej substancji, bo nie mają jeszcze w pełni wykształconych mechanizmów obronnych. Jedynym sposobem, by ograniczyć kontakt z bisfenolem A (i jego pochodnymi), jest unikanie plastiku w ogóle. Nie poleca się również spożywania warzyw i napojów z puszek (które też zawierają BPA), warto także myć ręce jak najczęściej (BPA znajduje się na paragonach, wyciągach bankowych) i zminimalizować

ilość sztucznych opakowań na rzecz szkła czy stali nierdzewnej. Naprawdę dla zdrowia własnej rodziny da się zrobić dużo. Trzeba tylko chcieć. Jednak czy nasze chęci wygrają z wygodą, czy będziemy potrafili plastikowe opakowania zastąpić np. szklanym, czyli mniej wygodnym opakowaniem? Na to pytanie sami musimy sobie odpowiedzieć.

Warto wiedzieć: używanie bisfenolu A jest zakazane w Korei, Japonii, Kanadzie i niektórych stanach USA. Zainteresowanie BPA i nacisk na uznanie tego związku za substancję toksyczną wzrosły w 2010 r., kiedy opublikowano wyniki badań, które wykazały, że aż 91% Kanadyjczyków ma w organizmie BPA. Niestety, mimo tych zatrważających informacji nie zakazano całkowicie stosowania tego związku w produkcji tworzyw sztucznych czy opakowań do żywności. Nie zmniejszono też bezpiecznej dziennej dawki BPA, która dziś wynosi 0,05 mg/kg masy ciała. Poszczególne kraje Unii Europejskiej (Francja, Szwecja) wprowadzają ograniczenia w używaniu tej substancji, w Polsce takich obostrzeń prawnych nie ma.

Bisfenol A (BPA) - jak unikać kontaktu z BPA?

- Wybierajmy świeże mięso i wędliny zamiast konserw, warzywa z puszek zamieńmy na te w słoikach, a gdy już kupimy np. groszek w puszcze, to po otwarciu przesypmy go w ceramicznego lub szklanego pojemniczka.
- Przechowujmy żywność w pojemnikach ze szkła lub stali nierdzewnej, ewentualnie z plastiku, który nie zawiera BPA.
- Szukajmy opakowań oznaczonych napisem „BPA free” - bez BPA.
- Nie podgrzewajmy plastikowych opakowań, bo wzmacnia to przenikanie BPA do żywności.
- Nie używajmy zarysowanych, uszkodzonych opakowań plastikowych, ponieważ BPA z nich łatwiej przenika do żywności.
- Zwracajmy uwagę na wszelkie materiały i sprzęty z plastiku i w miarę możliwości unikajmy tych z oznaczeniem PC.

Źródło:

www.biotechnologia.pl, www.poradnikzdrowie.pl.

Tekst **Alicja Kustra**

Mobbing w szkole

Wrzesień to czas powrotu do szkoły. Dla uczniów jest to miejsce nie tylko nauki, ale też nawiązywania relacji rówieśniczych. Pojawiają się przyjaźnie, ale także - jak to bywa w relacjach - nieporozumienia, frustracje i konflikty.

Nawet w środowisku, w którym panuje dobra atmosfera, zdarzają się nieprzyjemne sytuacje. Niestety bywa też tak, że niektórzy padają ofiarą regularnego dokuczania.

Mobbing – czym jest?

Słowo mobbing nie ma dokładnego polskiego odpowiednika. Określa się tak zachowania polegające na szykanowaniu jednostki zazwyczaj przez grupę. Prześladowania mogą przyjmować różną formę: od gorszego traktowania aż po przemoc fizyczną. Mogą pojawić się zachowania takie jak: zaczepianie, izolowanie, obmawianie, nieprzyjazne wypowiedzi, zastraszanie, wrogie gesty, wyśmiewanie, niszczenie rzeczy, popychanie itp. Cechą charakterystyczną dla mobbingu jest brak równowagi sił – oprawcy czują przewagę nad ofiarą, która nie potrafi się bronić. Dla odróżnienia odosobnionych aktów wrogości lub agresji od mobbingu istotna jest częstość występowania, gdyż ten rodzaj przemocy ma charakter długofalowy.

Fazy mobbingu

Zazwyczaj mobbing klasowy zaczyna się niegroźnie od drobnej kłótni czy pojedynczych żartów. Agresor sprawdza, jak reaguje ofiara i inni w klasie. Jeżeli szykanowane dziecko nie potrafi się bronić, ataki mogą się nasilić. Po pewnym czasie ofiara zauważa, że jest źródłem dokuczania, czuje się odrzucona przez kolegów, gorsza, nie szuka pomocy. Cały proces mobbingu możemy podzielić na trzy fazy. Na początku dziecko próbuje się bronić poprzez uleganie oprawcom. Przystaje na ich prośby, polecenia, może zdobywać dla nich różne rzeczy czy pieniądze. Im bardziej dziecko ulega, tym bardziej przemocnicy stają się zuchwali. W fazie mobbingu stabilnego prześladowane dziecko ma już przypisaną rolę tzw. „kozła ofiarnego”. Zazwyczaj młody człowiek chce wtedy unikać chodzenia do szkoły. Młodsze dziecko może stymulować choroby, a starsze zacząć wagarować. Prześladowany uczeń powoli odłącza się od klasy, np. siedzi sam, unika wypowiedzi na forum klasy, nie bierze udziału w imprezach szkolnych. Czasami dziecko próbuje jeszcze zbudować więź z kimś z klasy. Przeważnie jednak takie próby są nieskuteczne, gdyż inne osoby same boją się prześladowania i odrzucenia przez rówieśników. W ostatniej fazie (ucieczki) ofiara stara się całkowicie odciąć od środowiska przemocowego. Może regularnie wagarować albo prosić o przeniesienie do innej szkoły. Innym sposobem na poradzenie sobie jest tzw. ucieczka zewnętrzna, czyli całkowita izolacja od klasy, poddanie się marzeniom lub nawet szukanie pomocy w używkach.

Jak rozpoznać ofiary mobbingu?

W środowisku szkolnym dziecko mobbingowane może wykazywać jedno lub więcej z poniższych zachowań:

- przerw nie spędza z rówieśnikami lecz samotnie, może także przebywać w pobliżu nauczycieli lub innych dorosłych;
- niechętnie wypowiada się na lekcjach, a kiedy odpowiada, jest nerwowe i niepewne;
- często płacze, wygląda na smutne;
- coraz gorzej się uczy;
- w grach zespołowych jest wybierane jako ostatnie;
- często pada ofiarą zaczepki innych, nie broni się, unika kłótni i sporów.

Rodzice mogą zwrócić uwagę na następujące zachowania dziecka:

- nie odwiedza kolegów i nikt do niego nie przychodzi;
- niechętnie spędza czas z rówieśnikami na podwórku;
- nie lubi chodzić do szkoły, z oporami wychodzi z domu;
- często skarży się na złe samopoczucie, ból brzucha, głowy, brak apetytu;
- do szkoły i ze szkoły chodzi samo, dłuższą drogą;
- ma kłopoty ze snem, miewa koszmary, płacze w nocy;
- często bywa smutne, miewa napady złości i zmienny nastrój;
- prosi o pieniądze lub kradnie je.

Przeciw mobbingowi

Celem działań skierowanych przeciwko zjawisku mobbingu powinno być ograniczenie lub całkowite wyeliminowanie go w szkole i poza nią, ale także zapobieganie powstawaniu tego problemu. Oprócz działań szkoły, które powinny opierać się na zwiększaniu wiedzy i świadomości na temat rodzajów przemocy, reagowaniu na różne jej przejawy i integracji uczniów, niezwykle ważna jest też rola rodziców. Bardzo istotna jest otwartość na problemy naszych dzieci oraz współpraca z nauczycielami. Dziecko, które stało się ofiarą mobbingu, musi mieć wsparcie od rodziców. Powinno dążyć się do tego, aby odzyskało wiarę w siebie i własne możliwości. Szczególnie w sytuacjach długotrwałego mobbingu potrzebna bywa też pomoc pedagoga czy psychologa.

Tekst: **Joanna Kiszka** – psycholog OIK w Górnicy

Bibliografia:

- S. Orłowski, *Mobbing i bullying w szkole: charakterystyka zjawiska i program zapobiegania*, Ośrodek Rozwoju Edukacji, Warszawa,
- J. Szkatuła, *Zjawisko mobbingu wśród gimnazjalistów*, Studia Gdańskie. Wizje i rzeczywistość, t. VIII, s. 326–340,
- J. Łysek, *Bullying i mobbing w szkole*, Nauczyciel i Szkoła 1 (51), 119–129, 2012,
- M. Przybysz-Zeremba, *Mobbing w szkole*, Niebieska Linia, s. 18–21, 2008.

Osiągnięcia naszych łuczników

W dniach 24-25.08 br. w Głucholazach rozegrane zostały Mistrzostwa Polski Młodzików w łucznictwie. Wśród uczestników tej imprezy nie zabrakło zawodników Jaru Kielnarowa.

Reprezentanci Kielnarowej jak co roku i tym razem wrócili z medalami. Najlepiej wypadła drużyna dziewczyn w kategorii młodzik starszy, zdobywając srebrny medal. Nasze zawodniczki ustąpiły tylko drużynie Mazowsze Teresin, wyprzedzając Społem Łódź, Łucznik Żywiec i Mewę Kołobrzeg. Drużyna dziewcząt występowała w składzie: **Martyna Pasternak, Paulina Tomaka, Karolina Łęsko**. Indywidualnie łuczniczki zajęły kolejno miejsca: 10, 16, 19. Na 3. pozycji wśród młodzików uplasował się indywidual-

nie **Olaf Szymczak**, 19. był **Krystian Bil** a 43. **Hubert Nędza**. Oni też reprezentowali drużynę młodzików, która zajęła 4. miejsce, ustępując klubom: UKS Grot Ruda Śląska, MLKS Dąbrowia Tarnowska I, MLKS Dąbrowia Tarnowska II.

W Grecji w słynnych Termopilach rozegrane zostały I Wojskowe Mistrzostwa Europy. W składzie reprezentacji Polski znalazła się kielnarowianka **Joanna Rząsa**, która wraz z koleżankami: **Natalią Leśniak** i **Wiolettą Myszor** zdobyła 3. miejsce. Lepiej spisała się drużyna męska, która zdobyła srebrny medal.

W październiku rozegrane zostaną Mistrzostwa Świata, które rozegrane zostaną w Chinach.

Wakacyjne sportowe impresje

Wakacje to najpiękniejszy czas w roku, nie tylko w życiu młodego człowieka, ale chyba i każdego z nas. Młodzi zawodnicy Klubu Sportowego Ju-Jitsu Karate postanowili razem z trenerem, że spędzą część wakacyjnego okresu na sportowo, przygotowując się do jesiennej edycji Mistrzostw Polski w Sochaczewie w ju-jitsu sportowym PZJJ.

Tak więc nim zabrzmiał ostatni szkolny dzwonek, trener zapowiedział: *Kto chce jechać na zawody sportowe, musi teraz stawiać się trzy razy w tygodniu na wakacyjnej zaprawie kondycyjnej w umówionym miejscu.*

Do pięciodniowej próby zgłosiło się piętnastu młodocianych śmiałków. Długodystansowe biegi, walki na macie i dziesiątki powtórzeń pewnych sekwencji technicznych to prawdziwa wakacyjna przygoda na sportowo i z humorem. Miesiąc szybko minął. Do końca wytrzymało tylko dwunastu najtwardszych zawodników. Na zakończenie odbyło się ognisko nad Wisłokiem, a zabawom i śmiechom nie było końca.

Czas szybko minął, wróciliśmy do szkoły i codziennej pracy. I znów wysiłek, treningi i wiele wyrzeczeń, ale to bardzo dobry czas i swego rodzaju kuźnia charakteru dla każ-

dego młodego człowieka, który przygotowuje się do nowych, odpowiedzialnych ról i zadań w przyszłym, dorosłym życiu.

Zapraszamy wszystkich młodych na treningi i do podjęcia próby zrobienia czegoś dobrego w swoim życiu, bo, jak powiedział św. Jan Paweł II: *zaczniemy wymagać od siebie, nawet gdyby inni od nas nie wymagali.*

Tekst: **Wiesław Kisiel** - trener

Grupa śmiałków spragniona wakacyjnej przygody razem z trenerem Wiesławem Kisiem

Zadania kuratora sądowego

Najogólniej mówiąc, kurator sądowy to funkcjonariusz publiczny. Kuratorów sądowych można podzielić na kuratorów zawodowych i społecznych. Kuratorzy zawodowi wykonujący orzeczenia w sprawach karnych są kuratorami dla dorosłych, natomiast kuratorzy zajmujący się orzeczeniami w sprawach rodzinnych i nieletnich są kuratorami rodzinnymi.

Sądowy kurator zawodowy organizuje i prowadzi działania mające na celu pomoc skazanemu w społecznej readaptacji i zapobieżenie jego powrotowi do przestępstwa, a także polegające na kontroli przestrzegania przez skazanego nałożonych obowiązków ustanowionych przez sąd lub związanych z dozorem. To również sądowy kurator zawodowy kieruje pracą sądowych kuratorów społecznych. Zakres zadań kuratora społecznego określa kierownik zespołu w porozumieniu z wyznaczonym kuratorem zawodowym, pod którego kierunkiem kurator społeczny ma pracować.

Do obowiązków **sądowego kuratora zawodowego** należy m.in.:

- sprawowanie dozoru w stosunku do skazanego lub sprawcy,
- kontrolowanie w okresie próby wykonania przez skazanego lub sprawcę nałożonych na niego obowiązków,
- składanie różnego rodzaju wniosków, m.in. o zmianę okresu próby w sprawach dotyczących wykonywania postanowienia o warunkowym zwolnieniu, o podjęcie postępowania warunkowo umorzonego, o odroczenie lub o przerwę w wykonaniu kary, o warunkowe zwolnienie i o odwołanie warunkowego zwolnienia, jak również
- udział w posiedzeniach sądu.

Do obowiązków **Kuratorów sądowych wykonujących orzeczenia w sprawach rodzinnych i nieletnich** należy zaś m.in.:

- sprawowanie nadzoru w sprawach dotyczących ograniczenia władzy rodzicielskiej,
- sprawowanie nadzoru nad nieletnimi w związku z warunkowym zwolnieniem z zakładu poprawczego, warunkowym odstąpieniem od umieszczenia w zakładzie poprawczym,
- kontrola wykonywania kurateli lub opieki nad osobami częściowo lub całkowicie ubezwłasnowolnionymi,
- sprawowanie nadzoru wobec osób uzależnionych od alkoholu zobowiązanych do leczenia odwykowego,
- przeprowadzanie wywiadu środowiskowego,
- branie udziału w ustanowionych przez sąd kontaktach rodziców z małoletnimi dziećmi.

Kuratorzy realizują określone przez prawo zadania o charakterze wychowawczo-resocjalizacyjnym, diagnostycznym, profilaktycznym i kontrolnym, związane z wykonywaniem orzeczeń sądu.

Kuratorzy sądowi wykonują swoje zadania w środowisku podopiecznych, także na terenie zamkniętych zakładów i placówek ich pobytu, w szczególności na terenie zakładów karnych, placówek opiekuńczo-wychowawczych oraz leczniczo-rehabilitacyjnych.

Materiał źródłowy:

ustawa z dnia 6.06.1997 r. - Kodeks karny wykonawczy (Dz.U. z 2019 r. poz. 676, 679.),
ustawa z dnia 27.07.2001 r. o kuratorach sądowych (Dz.U. z 2018 r. poz. 1014, z 2019 r. poz. 730).

Rubrykę redaguje:
Artur Maziarz - radca prawny

Znajdź nas i polub na Facebooku

UKS TYCZYN AKADEMIA TENISA STÓŁOWEGO

Zajęcia dla: DZIECI, MŁODZIEŻY I DOROSŁYCH

KONTAKT:
Sebastian Lubaś ☎ 607 604 666
Tadeusz Gryś ☎ 720 783 117
✉ tgrys@wp.pl 🌐 atstyczyn.pl

Hala sportowa:
SP im. S.Staszica, ul. Pułanek 4
36-020 Tyczyn

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich:
Europa inwestująca w obszary wiejskie

„Lokalna Grupa Działania – Lider Dolina Strugu” ogłasza nabór wniosków o przyznanie pomocy na operacje w zakresie:

„Kształtowanie przestrzeni publicznej na cele społeczne”

Termin składania wniosków: 26.09 – 10.10.2019 r.

Miejsce składania wniosków:

„Lokalna Grupa Działania – Lider Dolina Strugu”,
36-030 Błażowa ul. Myśliwska 16, od pon do pt w godz. 8.00 – 14.30

Limit dostępnych środków: 99 000 tys. zł

projektu grantowego

„Pobudzenie aktywności społeczności lokalnej w obszarze działań związanych z promowaniem dziedzictwa lokalnego, kultury oraz podnoszenia wiedzy”

1.2.1 Wsparcie oddolne inicjatyw.

1.2.4 Pobudzenie postaw obywatelskich wśród młodzieży.

1.2.3 Włączenie seniorów w życie społeczne obszaru.

3.1.2 Promowanie dziedzictwa lokalnego.

Termin składania wniosków: od 26.09 – 10.10.2019 r.

Miejsce składania wniosków:

„Lokalna Grupa Działania – Lider Dolina Strugu”,
36-030 Błażowa ul. Myśliwska 16, od pon do pt w godz. 8.00 – 14.30

Limit dostępnych środków: 65 000 tys. zł

„Podejmowania działalności gospodarczej”

Termin składania wniosków: od 5.09 – 19.11.2019 r.

Miejsce składania wniosków:

„Lokalna Grupa Działania – Lider Dolina Strugu”
36-030 Błażowa ul. Myśliwska 16, od pon do pt w godz. 8.00 – 14.30

Limit dostępnych : 300 000 tys. zł

projektu grantowego

„Poszerzenie oferty kulturalnej i rekreacyjnej Doliny Strugu z uwzględnieniem promocji produktów lokalnych”

1.2.2 Organizacja imprez integracyjnych, kulturalnych i
rekreacyjnych,

1.3.2 Wzrost atrakcyjności oferty instytucji społecznych.

Termin składania wniosków: od 26.09 – 10.10.2019 r.

Miejsce składania wniosków:

„Lokalna Grupa Działania – Lider Dolina Strugu”,
36-030 Błażowa ul. Myśliwska 16, od pon do pt w godz. 8.00 – 14.30

Limit dostępnych środków: 70 000 tys. zł

Więcej informacji o naborach w biurze LGD - Lider Dolina Strugu: Błażowa, ul. Myśliwska 16, tel. (17) 23-01-099, e-mail:
biuro@liderds.ostnet.pl

Pełna treść ogłoszeń znajduje się na stronie internetowej: www.liderds.ostnet.pl

OGŁOSZENIA

KOSIARKI • PILARKI • GLEBOGRYZARKI

SKUTERY • QUADY • ROWERY

Sklep „Mewa” Tyczyn, ul. Grunwaldzka 39A.

Tel. (17) 22-91-444, kom. 881-540-700

Usługi w MiGBP w Tyczynie:

- kserowanie (nie kserujemy książek)
 - drukowanie (także w kolorze)
 - skanowanie dokumentów
- w godzinach pracy biblioteki

OGŁOSZENIA

Sklep zoologiczny „SUZI”

Tyczyn, ul. Mickiewicza 6
(w podwórzu Banku Spółdzielczego)

Polecamy:

- zwierzątka domowe
- pokarmy i akcesoria zoologiczne
- premiksy dla zwierząt gospodarskich
- i inne

Zapraszamy

Poniedziałek – Piątek 9.00 – 16.00

Sobota 9.00 – 13.00

GŁOS TYCZYNA

- miesięcznik redaguje Kolegium w składzie: **Alicja Kustra** - redaktor naczelna, **Zofia Matys**, **Ewa Kocur**, **Elżbieta Domino**, **Agnieszka Rożek-Janda**. Stali współpracownicy: **Dorota Michalak**, **Monika Dziadura**, **Anna Pondo**, **Anita Drązek**, **Beata Byczyńska-Gruca**.

Wydawca: Urząd Miejski w Tyczynie przy współudziale Miejsko-Gminnego Ośrodka Kultury, Miejskiej i Gminnej Biblioteki Publicznej.
Adres Wydawcy: Urząd Miejski, 36-020 Tyczyn, ul. Rynek 18, tel. (17) 22-19-310, e-mail: glostyczyna@tyczyn.pl; www.tyczyn.pl;
Adres redakcji, korekta tekstów: MiGBP w Tyczynie, ul. Mickiewicza 1, 36-20 Tyczyn, tel. (17) 22-19-410. **Skład i łamanie, druk:** Kan Media Agencja Reklamy Kucharski Adriano, ul. Jaśminowa 1/4, 35-604 Rzeszów, tel. 506-744-345. **Redakcja** zastrzega sobie prawo skracania i adiustacji publikowanych tekstów oraz korespondencji, a także opatrywania ich własnymi tytułami. Wydawca nie zwraca niezamówionych materiałów i nie odpowiada za treść ogłoszeń. Poglądy wyrażane w artykułach są poglądami ich Autorów, a nie Wydawcy.

ISSN 1231-4609

GŁOS DLA DZIECI

Oprac. **MiGBP w Tyczynie** (www.tyczyn-biblioteka.pl), Dodatek do 9. numeru „Głosu Tyczyna” (9/2019)

Rozwiąż krzyżówkę obrazkową. Hasło utworzą litery z kolorowych pól.

1. 10 letters

2. 8 letters

3. 5 letters

4. 6 letters

5. 7 letters

6. 5 letters

7. 5 letters

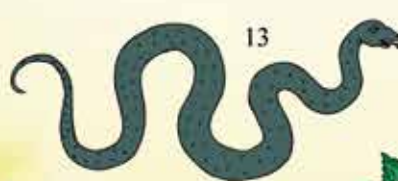
8. 6 letters

9. 7 letters

10. 6 letters

11. 6 letters

12. 6 letters

13. 6 letters

14. 6 letters

15. 6 letters

16. 6 letters

17. 6 letters

18. 6 letters

19. 6 letters

Rozwińz rebus. Jest to nazwa jednego z jesiennych miesięcy:

W = Ż

CI

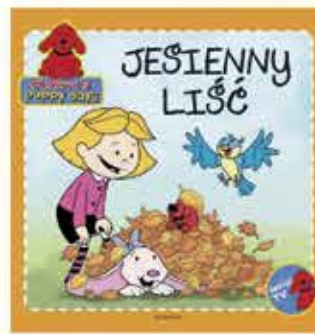
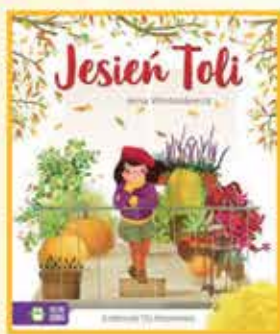
SA A

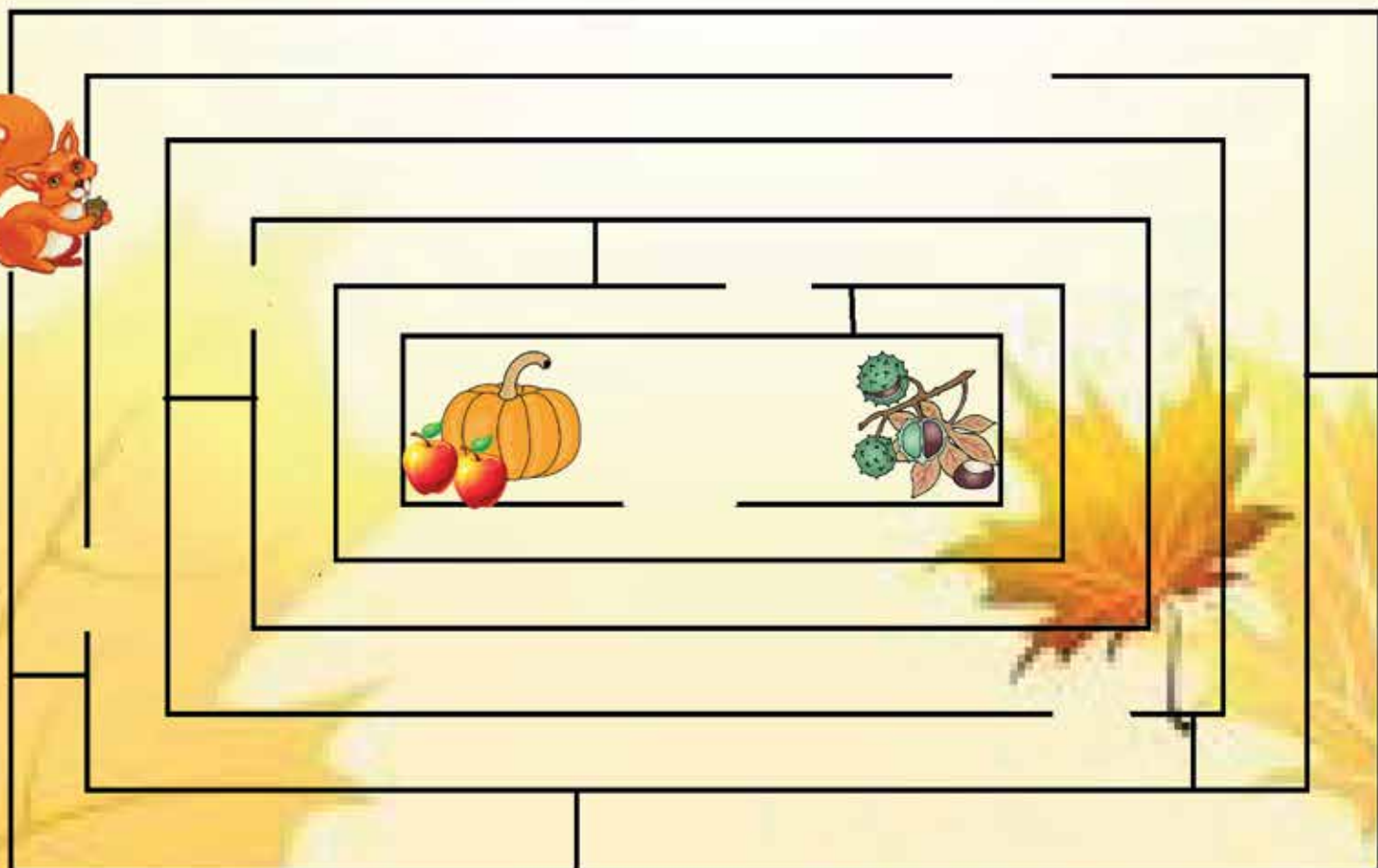
CHOM

Kącik Czytelnika

Pomóż wiewiórcie przejść przez labirynt i odnaleźć zapasy na zimę.

Europejskie Dni Dziedzictwa w Tyczynie

Wystawa prac artystycznych Jana Pastuły pt. „Artefakty”

Koncert muzyki klasycznej pt. „Znasz-li ten kraj” w wykonaniu Ryszarda i Roberta Cieślów z akompaniamentem Agnieszki Hoszowskiej-Jabłońskiej

Miejsko-Gminny Ośrodek Kultury
im. Katarzyny Sobczyk w Tyczynie

zaprasza na **I X**

Festiwal Piosenek Katarzyny Sobczyk

W programie:

12.10.2019r.

warsztaty wokalne z

**Elżbieta
Zapendowska**

**'O Złota Róża
Małego Księcia'**

warsztaty odbędą się w
Centrum Dziedzictwa Kulturowego
i Informacji Turystycznej

na warsztaty obowiązuje rezerwacja telefoniczna 172293239
warsztaty skierowane są do młodzieży w wieku 16 lat wzwyż oraz dorosłych

19.10.2019r.

występy uczestników I kat. wiekowej, wręczenie nagród, występ laureatów,

godz. 16.00 koncert **Patrycji Jurek**

Festiwal oraz koncerty odbędą się
w M-GOK w Tyczynie

20.10.2019r.

występy uczestników II kat. wiekowej,
wręczenie nagród, występ laureatów,

godz. 18.00 **wstęp wolny**
koncert **Grażyny
Łobaszewskiej**

Organizator

MGOK
Miejsko-Gminny Ośrodek Kultury
w Tyczynie

Partnerzy

Stowarzyszenie Autorów
ZAIKS